

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра музеєзнавства, пам'яткознавства та
інформаційно-аналітичної діяльності

На правах рукопису

ЗІНЧУК МАЙЯ РОМАНІВНА

**МУЗЕЇ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ м. ЛУЦЬКА ЯК КУЛЬТУРНО-
МИСТЕЦЬКІ ЗАКЛАДИ (КІНЕЦЬ XX – ПЕРША ЧВЕРТЬ XXI СТ.)**

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»
за освітньо-професійною програмою
«Музейний менеджмент, культурний туризм»
Спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»

Науковий керівник:
доктор історичних наук, професор
Гаврилюк С. В.

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № _____

засідання кафедри музеєзнавства,
пам'яткознавства та інформаційно-
аналітичної діяльності

від _____ 2025 р.

Завідувач кафедри проф. Гаврилюк С. В. _____

АНОТАЦІЯ

Зінчук М. Р. Музеї художнього профілю м. Луцька як культурно-мистецькі заклади (кінець XX – перша чверть XXI ст.). Кваліфікаційна робота на правах рукопису на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр». Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2025.

У роботі здійснено комплексний аналіз діяльності Художнього музею м. Луцька, Музею волинської ікони та Музею сучасного українського мистецтва Корсаків. Охарактеризовано шляхи поповнення музейних фондів, серед яких експедиції, дарунки, закупівлі, співпраця з колекціонерами та художниками. Проаналізовані процеси, що відбуваються у науково-дослідній роботі: складання каталогів, організація виставок, підготовка наукових статей, лекцій тощо. Визначено внесок музеїв у збереження та вивчення мистецьких пам'яток, популяризацію мистецьких творів, їх внесок у культурно-мистецьке життя Луцька і Волинської області.

Досліджено роль інноваційних культурно-освітніх і мистецьких проєктів у розширенні музейної аудиторії та інтеграції сучасних технологій у музейну сферу. Особливу увагу приділено впливу цифровізації та мультимедійних технологій на взаємодію музеїв із відвідувачами, а також використання інновацій в культурно-освітній діяльності. Розглянуто застосування музеями художнього профілю м. Луцька таких інноваційних підходів, як віртуальні виставки, аудіогіди, інтерактивні лекції, онлайн-вікторини, конкурси. Охарактеризовано конкретні заходи та проєкти, які втілюють названі музеї Луцька. Особливу увагу приділено вивченню співпраці музеїв із територіальною громадою, взаємодії музеїв із громадськістю і залучення її до різноманітних заходів, аналізу впливу діяльності музеїв художнього профілю міста на культурний розвиток регіону.

Ключові слова: музей, Художній музей м. Луцька, Музей волинської ікони, Музей сучасного українського мистецтва Корсаків, фонди музею, експозиція, виставка, інновації, культурно-освітні заходи, мистецькі проєкти, інтерактивні технології.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. МУЗЕЇ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ ЯК ОСЕРЕДКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ Й ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ	11
1.1. Фондова і науково-дослідна робота	11
1.2. Експозиційно-виставкова діяльність	22
РОЗДІЛ 2. РОЛЬ МУЗЕЇВ В АКТИВІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ м. ЛУЦЬКА	34
2.1. Інноваційні культурно-освітні і мистецькі проекти	34
2.2. Механізми актуалізації мистецької спадщини.....	45
2.3. Взаємодія музеїв і територіальної громади	51
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

ВСТУП

Актуальність теми. Музеї художнього профілю м. Луцька відіграють важливу роль в культурному житті міста. Художній музей м. Луцька, Музей волинської ікони та Музей сучасного українського мистецтва Корсаків не тільки зберігають мистецькі твори, а й є осередками комунікації, освіти та популяризації культурної спадщини. Упродовж своєї діяльності вони проводять різнопланову роботу, яка включає комплектування музейних колекцій, облік та реставрацію музейних предметів, забезпечення їх належного зберігання (фондову роботу). Невід’ємною складовою функціонування музеїв є науково-дослідна робота, яка включає проведення наукових експедицій, підготовку наукових статей, каталогів, путівників, організацію конференцій, лекцій тощо. Усі три музеї активно працюють над вивченням своїх колекцій, що дозволяє краще розуміти зміст і значення мистецької спадщини і важливості її збереження та використання.

Усі три музеї художнього профілю м. Луцька проводять активну експозиційно-виставкову діяльність. Вони демонструють найсучасніші підходи до формування стаціонарних експозицій та виставок, втілюючи в життя креативні ідеї та новітні технології, демонструючи цікаві маркетингові стратегії та управлінські рішення. Музеї усвідомлюють важливість адаптації до сучасних умов, пропонуючи відвідувачам інтерактивні екскурсії, віртуальні тури, доповнену реальність тощо.

Інноваційні культурно-освітні та мистецькі проєкти, які реалізуються музеями художнього профілю м. Луцька, відіграють ключову роль у популяризації мистецтва у Волинській області, залученні нової аудиторії та створенні інтерактивного музейного простору. Музеї впроваджують сучасні технології, різного виду мультимедійні засоби, з кожним роком все більше розширюють спектр своїх культурно-освітніх заходів, поєднуючи традиційні форми музейної роботи з новаторськими підходами. Тому узагальнення напрацьованого музеями досвіду, виокремлення інноваційних напрямів і форм

їх роботи щодо активізації культурно-мистецького життя краю дозволить з'ясувати місце музеїв художнього профілю м. Луцька у культурному просторі Волинської області та України загалом, визначити їх внесок у вивчення та збереження мистецьких цінностей та їх актуалізацію, зрозуміти їх особливу роль у збереженні української національної ідентичності та культурної спадщини загалом. Актуальність теми підсилює відсутність єдиного комплексного дослідження з означеної теми, а також потреба у висвітленні реагування музеїв художнього профілю м. Луцька на сучасні цивілізаційні виклики.

Метою дослідження є комплексне вивчення діяльності музеїв художнього профілю м. Луцька впродовж кінця XX – першої чверті XXI ст. як культурно-мистецьких закладів.

Для досягнення означеної мети авторкою поставлені наступні **завдання**:

- охарактеризувати фондову та науково-дослідну роботу музеїв;
- проаналізувати їх експозиційно-виставкову діяльність;
- висвітлити впроваджувані музеями художнього профілю м. Луцька інноваційні культурно-освітні і мистецькі проекти;
- розкрити основні механізми актуалізації музейними співробітниками мистецької спадщини;
- на конкретних прикладах продемонструвати взаємодію музеїв та Луцької територіальної громади;
- сформулювати практичні рекомендації щодо активізації діяльності музеїв із збереження, використання та популяризації мистецьких культурних цінностей.

Об'єкт дослідження – культурне життя м. Луцька кінця XX – першої чверті XXI ст.

Предметом дослідження виступають музеї художнього профілю м. Луцька як культурно-мистецькі заклади у кінці XX – першій чверті XXI ст.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють кінець XX – першу чверть XXI ст. Нижня межа – це початок 1990-х рр., коли Україна відновила власну

державність і отримала можливість формувати національну музейну політику, що сприятливо позначилося на діяльності Художнього музею м. Луцька, а також дало можливість створити Музей волинської ікони (відкритий у 1993 р.) та Музей сучасного українського мистецтва Корсаків (відкритий у 2018 р.). Верхня межа – це 2025 рік – час завершення підготовки кваліфікаційної роботи.

Стан наукової розробки проблеми. Питання ролі музеїв художнього профілю м. Луцька в активізації культурно-мистецького життя міста й області упродовж кінця XX – першої чверті XXI ст. знайшли певне висвітлення у низці статей вітчизняних дослідників. Наявні публікації можна умовно поділити за темами, які досліджуються.

Так, у деяких статтях піднімаються загальні проблеми функціонування музеїв світу у XXI ст., зокрема, формування їх комунікаційних стратегій та іміджу [13; 9], вивчається роль художніх музеїв у культурній політиці нашої держави як фактора формування духовної культури молоді [74; 73; 72], аналізується впровадження цифрових технологій в роботу художніх музеїв і галерей [10; 28]. Волинська дослідниця В. Надольська вивчає художній музей як соціокультурний феномен, його еволюцію, місію, перспективи [53], звертає увагу на застосування в останні роки інтерактивних музейних технологій [51], характеризує традиції та новації у роботі з відвідувачами у музеях Волинської області [52]. Тема експозиційної та виставкової діяльності музеїв Волинської області піднімається у статті Л. Більо [1].

Окремі публікації стосуються діяльності музеїв художнього профілю м. Луцька. Так, С. Гаврилюк досліджує різнопланову роботу Художнього музею м. Луцька, звертає увагу на означений музей як осередок збереження й популяризації мистецької спадщини [8; 7]. Становленню Художнього музею м. Луцька, його експозиційно-виставковій роботі, ролі музею у культурно-мистецькому житті Волині присвячені статті Д. Зінька [24; 23; 25; 26], науковій співробітниці цього музею Т. Левицької [33; 35], М. Зінчук [20; 22; 21]. Оскільки у 2023 р. відзначалося 50-річчя з часу створення Художнього музею

м. Луцька, то цій події присвячена стаття О. Старикової [63], а також окремий розділ у часописі «Волинський музейний вісник» за 2023 р. (Вип. 13).

Формування фонду сакрального мистецтва Волинського краєзнавчого музею висвітлюються у монографії Є. Ковальчук [29]. Авторка описує наукові експедиції, особливості роботи над впорядкуванням фондів тощо. Різноманітні сторони діяльності музею волинської ікони розкриваються у статтях наукових співробітників Вигоднік А. та Василевської С. [3; 4], Т. Єлісєєвої [12], Л. Карпюк та І. Москалюк [27]. У них йдеться про історію створення музею, формування його експозиції, науково-дослідну та виставкову діяльність, маркетингові стратегії, культурно-освітні заходи та мистецькі проекти тощо. Такі публікації дають змогу зібрати інформацію та узагальнити відомості, які стосуються ролі цього музейного закладу як осередку культурно-мистецького життя Луцька й Волині загалом.

Щодо Музею сучасного українського мистецтва Корсаків, то поки наявні поодинокі публікації про його роботу [56].

На основі вивченої історіографії теми можна зробити висновок, що окремі аспекти досліджуваної проблеми знайшли висвітлення у науковій літературі. Однак тема діяльності музеїв художнього профілю м. Луцька як культурно-мистецьких закладів вимагає подальшої уваги науковців. Потребують висвітлення застосування музеями інноваційних форм і технологій, впровадження культурно-мистецьких проектів, організація виставок і їх вплив на підвищення культурно-освітнього рівня відвідувачів тощо. Тому тема кваліфікаційної роботи залишається актуальною.

Джерельною базою кваліфікаційної роботи стали Закон України «Про музеї та музейну справу» (1995 р.) [59], Положення про Музейний фонд України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України 20 липня 2000 р. [58]. Нам вдалося опрацювати окремі документи Наукового архіву Волинського краєзнавчого музею (далі – ВКМ), зокрема, Статут музею [64], Тематико-експозиційний план експозиції Художнього музею у Луцьку,

підготовлений у 2014 р, а також ознайомитися з каталогом затверджених для постійної експозиції музейних предметів [65].

Вагомим джерелом послужили щорічні звіти про діяльність ВКМ, які упродовж кількох останніх десяти років публікуються у збірнику «Волинський музейний вісник» [15; 16; 17; 18; 19]. Тут знаходимо конкретні відомості про заходи, проведені упродовж календарного року в обласному краєзнавчому музеї та його відділах (Художній музей у м. Луцьку – відділ ВКМ), а також науково-дослідну, науково-фондову роботу, шляхи комплектування фондів. У звітах також наявні розділи «Науково-експозиційна робота», «Масова науково-освітня робота», подана інформація про популяризацію музейних пам'яток та їх реставрацію.

Джерельну базу кваліфікаційної роботи становлять онлайн ресурси. До них відносяться офіційні сайти трьох музеїв, діяльність яких вивчається, електронні засоби масової інформації, а також соціальні мережі «Facebook» та «Instagram» [38–50; 54; 55; 57; 60; 66–69; 75; 76, ін.]. Джерельну базу доповнили публікації волинської преси, які містять інформацію про окремі аспекти діяльності музеїв [34; 37], а також опубліковані путівники [36].

Отже, охарактеризовані доступні джерела дозволили глибше вивчити тему, зібрати необхідний фактологічний матеріал, проаналізувати його, зробити відповідні висновки й узагальнення.

Методи дослідження. При розробці теоретичних основ теми звернено увагу на такі ключові поняття, як «музей», «Художній музей м. Луцька», «Музей волинської ікони», «Музей сучасного українського мистецтва Корсаків», «культурні цінності», «інновації», «виставка», «культурно-освітні заходи», «мистецькі проєкти», «інтерактивні технології».

Підготовка кваліфікаційної роботи ґрунтувалася на принципах об'єктивності, історизму, комплексності при висвітленні фактів і подій. Реалізація мети і завдань роботи здійснена завдяки комплексному поєднанню загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Зокрема, серед загальнонаукових використано методи аналізу і синтезу, класифікації,

періодизації. Застосовувалися спеціальні методи дослідження: порівняльно-історичний, біографічний, ін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у висвітленні інноваційних культурно-освітніх та мистецьких проєктів музеїв художнього профілю м. Луцька упродовж кінця 1990-х – 2000-х рр., узагальненні ролі музеїв в активізації культурно-мистецького життя міста, їх впливу на забезпечення сталого розвитку Луцької територіальної громади. Науковою новизною вважаємо також розробку практичних рекомендацій щодо активізації діяльності музеїв із збереження, використання та популяризації мистецьких культурних цінностей.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення і висновки, фактологічний матеріал, зібраний в ході дослідження теми, можуть бути використані для подальшого вивчення означеної теми і суміжної проблематики. Матеріали кваліфікаційної роботи можуть використовуватися для підготовки лекцій, практичних і семінарських занять з фондової, науково-дослідної, експозиційно-виставкової та культурно-освітньої роботи музеїв, а також при дослідженні ролі музеїв у збереженні та популяризації мистецької спадщини України і світу.

Матеріали роботи стануть у нагоді працівникам музейної галузі, а також туристичної сфери при плануванні й реалізації туристично-екскурсійних маршрутів Волинською областю і її обласним центром – містом Луцьком.

Апробація результатів дослідження. Основні результати кваліфікаційної роботи були представлені на наукових конференціях, зокрема: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання музеєзнавства, пам'яткознавства» (м. Мукачеве, 31 березня 2023 р.); Міжнародній науково-теоретичній конференції молодих учених, студентів та аспірантів «Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук» (м. Луцьк, 14 листопада 2024 р.); II Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні питання музеєзнавства, пам'яткознавства»,

м. Мукачево (14 лютого 2025 р.), а також доповідалися під час 15 круглого столу, приуроченого Міжнародному дню музеїв, який відбувся 16 травня 2025 р. у Волинському краєзнавчому музеї. Тема виступу – «Інноваційні культурно-освітні і мистецькі проєкти Музею сучасного українського мистецтва Корсаків».

Публікації. За результатами бакалаврської роботи опубліковані наступні тези:

1. Зінчук М. Виставкова діяльність Художнього музею міста Луцька. *Актуальні питання музеєзнавства, пам'яткознавства: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. Мукачево, 31 березня 2023 р. Мукачево : РВВ МДУ, 2023. С. 12–13 [20].*

2. Зінчук М. Р. Музей сучасного українського мистецтва Корсаків: культурно-освітні проєкти. *Актуальні питання музеєзнавства, пам'яткознавства: Збірник тез доповідей за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 14 лютого 2025 р. Мукачево, 2025. С. 12–13 [21].*

3. Зінчук М. Музеї художнього профілю м. Луцька як привабливі туристичні об'єкти. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених. Луцьк, 2024. С. 469–472 [22].*

РОЗДІЛ 1

МУЗЕЇ ХУДОЖНЬОГО ПРОФІЛЮ ЯК ОСЕРЕДКИ ЗБЕРЕЖЕННЯ Й ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

1.1. Фондова і науково-дослідна робота

Фондова і науково-дослідна робота є фундаментальною складовою музейної роботи. Ці два процеси є взаємопов'язаними та формують основу музейної роботи, без якої неможливий подальший розвиток та популяризація пам'яток мистецтва. Фондова діяльність охоплює процеси обліку, класифікації, атрибуції й реставрації музейних предметів. Саме цей процес забезпечує повноцінне функціонування музеїв, адже якісна фондова робота є базою для подальшої науково-дослідної роботи.

Науково-дослідна робота в музеях художнього профілю дає можливість інтерпретувати та популяризувати твори мистецтва. Через атрибуцію, вивчення стилістичних особливостей, створення виставок та написання наукових тез і статей музеї не лише передбачають збереження мистецьких творів, а й популяризують культурні цінності серед сучасного суспільства. Ці принципи роботи успішно реалізуються трьома музеями художнього профілю м. Луцька.

Художній музей м. Луцька заснований 6 листопада 1973 р. З того часу і впродовж півстоліття діяльність музею зосереджується на дослідженні, збереженні та популяризації власних та приватних колекцій [25, с. 346–348]. Донині пріоритетним завданням Художнього музею м. Луцька є проведення фондової та науково-дослідної роботи, а саме – наукові дослідження, пошук нових пам'яток, атрибуція поступлень та переатрибуція вже наявних музейних предметів [63, с. 183–187].

Формування колекції Художнього музею м. Луцька розпочалося ще задовго до створення музею – у 1930-х рр. Вже у 1940-х рр. була створена основна частина музейної збірки, бо саме тоді до недавно створеного у Луцьку

Волинського музею була передана група творів живопису, що належали князівській родині Радзивіллів, родовий маєток яких знаходився в селищі Олика на Волині [62, с. 90–93].

Вирішальну роль у формуванні та поповненні музейної колекції відіграв Микола Черенюк – художник, дослідник і багаторічний завідувач музею. Він був справжнім ентузіастом музейної справи, глибоко розумів її завдання та працював на перспективу. Період його керівництва – важлива сторінка в історії музею. М. Черенюк створив згуртований колектив однодумців, заохочував їх до наукової та збиральницької діяльності. У формуванні художніх колекцій він застосовував комплексний підхід, надаючи пріоритет комплектуванню фондів та реставрації. Наповнення музейного фонду відбувалося кількома способами: експедиції, дарування, закупівля тощо [33, с. 131].

Комплектування фондів Художнього музею м. Луцька відбувалось протягом двох етапів. Перший етап тривав з 1973 р. по початок 1990-х рр., коли мистецтвознавцями активно проводилися науково-пошукові експедиції Волинською областю. Найбільш важливою подією в житті музею стали експедиції 1980-х рр., які виявилися продовженням експедицій, започаткованих у 1960-ті рр. краєзнавцями Й. Струцюком та О. Ошуркевичем. Їх результатом стало формування у музеї колекції творів давнього українського мистецтва. Було зібрано спільно з відділом історії релігії і атеїзму понад 1 106 рухомих об'єктів культурної спадщини, серед них: стародруки, скульптура, декоративна різьба, металопластика, твори волинського іконопису XV–XVIII ст. тощо [7, с. 183].

Другий етап – це 1990-ті – 2025 рр. Незважаючи на фінансові труднощі, Художній музей м. Луцька й надалі здійснював комплектування власних колекцій. Один з напрямів збиральництва є комплектування фондів творами професійних майстрів сучасного українського образотворчого мистецтва. Станом на 2007 р. основний фонд налічував: творів живопису – 988 одиниць зберігання, графіки – 903 одиниці, скульптури – 69 [33, с. 131]. У 2020 р.

мисткиня Христина Козюк, картини якої зберігаються в приватних колекціях Франції, Італії, Іспанії, Польщі та США, передала Художньому музеї м. Луцька три свої роботи [57]. Також музей активно, починаючи з 2000-х рр. мав тісну співпрацю не тільки з митцями, а й з колекціонерами. Так, у 2019 р. фонди Художнього музею м. Луцька поповнила картина української художниці Емми Андрієвської, яка проживає в Німеччині. Її подарував музеєві фундатор Музею сучасного українського мистецтва Корсаків Віктор Корсак [7, с. 184].

Ще одним із шляхів поповнення музейних фондів є закупівля творів образотворчого мистецтва. Саме завдяки цьому Художній музей м. Луцька має картину видатного українського художника Івана Айвазовського «Шторм на морі». Цей твір мистецтва потрапив у музей із приватної колекції. Лучанин, який виїздив у 1960-х рр. до Ізраїлю, продав картину музеєві [71].

Нині питання поповнення фондів музею є непростим. Через воєнний стан, складну економічну ситуацію в країні кошти на планову роботу з поповнення збірки Художнього музею не передбачені, тому приходится сподіватися на благодійників та художників, які зможуть і матимуть бажання подарувати музейному закладу свої роботи. [33, с. 131].

Одним з важливих напрямів фондової роботи музею є облік і зберігання музейних предметів. Наукові співробітники після отримання нових предметів проводять їх первинний облік та реєстрацію, створюють паспорт об'єкта і вносять до нього усю необхідну інформацію: назву музейного предмета, його автора, дату створення, вказують техніку виконання, розміри, подають детальний опис. Кожному предмету присвоюється унікальний інвентарний номер, який проставляється як на самому предметі, так і в обліковій документації. Наступним етапом є запис предметів до інвентарної книги, де вони систематизуються за видами мистецтва (живопис, скульптура, графіка тощо). Інвентарні книги є основними обліковими документами музею, в яких міститься детальна інформація про кожен предмет, який зберігається у фондах або виставлений в експозиції. Створення друкованих та електронних каталогів

відбувається саме на основі цих даних. Надалі каталоги використовують для підготовки публікацій, пошуку інформації про музейні предмети для їх ґрунтовного вивчення, експонування, представлення на виставках тощо [7, с. 184].

Створення належних умов збереження музейних фондів – один з важливих напрямів фондової роботи. Для зберігання предметів художнього мистецтва потрібні відповідні умови, які підтримує Художній музей м. Луцька. Це насамперед стабільний температурно-вологісний режим, який не буде впливати на пошкодження картин, а забезпечить їх належне багаторічне зберігання. Також важливим аспектом є правильне м'яке світло, що не містить ультрафіолету та не буде сприяти вицвітання фарб та матеріалів, з яких виготовлений твір мистецтва.

Окремої уваги заслуговує постійна охорона музейних предметів, щоб вберегти їх від крадіжок, а також мародерства і нищення у період воєнних дій. У зв'язку з повномасштабною війною усі найцінніші музейні предмети були надійно сховані і зберігатимуться у безпечному місці до перемоги.

Частиною фондової роботи Художнього музею м. Луцька є реставрація. Музейні працівники проводять постійний моніторинг предметів. У разі необхідності музейні предмети проходять реставрацію, під час якої фахівці відновлюють їх первісний вигляд та забезпечують подальше зберігання. Над реставрацією музейних предметів Художнього музею м. Луцька працювали спеціалісти-реставратори Львівської картинної галереї, Національного музею у Львові імені Андрея Шептицького, Національного науково-дослідницького реставраційного центру України у Києві, кафедри реставрації і консервації Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури у Києві. У 2011 р. відбулася реставрація 38-ми предметів із фондів Волинського краєзнавчого музею. Серед них – картини Андроника Лазарчука «Дорога до Кременця в Почаїв», «Дівчинка в червоній сукні», «Будинок художника в Борзні», «Портрет дівчинки в червоному капелюсі», «В катакомбах», «Молодиця». Реставратори Волинського краєзнавчого музею також

проводили реставраційні роботи та працювали над картинами «Проповідь Петра Скарги», «Портрет Станіслава Ледушовського», «Вивід до вінчання Миколою Радзивілом «Чорним» Катерини Гонзаго» [15]. Усі наведені факти свідчать про те, що Художній музей м. Луцька має багату колекцію музейних предметів, забезпечує їх належне зберігання та експонування, дбає про недопущення втрат, а також співпрацює з реставраційними майстернями з метою збереження мистецьких надбань.

Художній музей м. Луцька проводить активну науково-дослідну діяльність, яка виявляється у вивченні й популяризації музейних предметів, організації виставок, участі у наукових конференціях, підготовці наукових тез і статей до збірників конференцій, написанні текстів оглядових і тематичних екскурсій, підготовці путівників, каталогів виставок тощо. Зокрема, до 50-річчя створення музею у закладі відбулася наукова академія за участю наукових співробітників і запрошених вчених, де обговорювалися важливі питання місії, цілей, завдань художніх музеїв України та світу, окреслювалися перспективи розширення ділянок роботи, впровадження інтерактивних технологій тощо [10; 30; 53].

Наступний музей художнього профілю м. Луцька, який, як і Художній музей, є відділом Волинського краєзнавчого музею, це Музей волинської ікони, відкритий 26 серпня 1993 р. Його було створено на основі колекції іконопису Волинського краєзнавчого музею, яка формувалася ще з часів заснування музею у 1929 р. [29, с. 72]. Особливо поповнився музей творами давнього релігійного малярства і скульптури завдяки проведеним у першій половині 1980-х рр. під керівництвом дослідника Павла Жолтовського науковим експедиціям [29, с. 98–116]. Як пише волинська музеєзнавиця Є. Ковальчук, мета цих експедицій була зафіксована в їх назві: експедиції з виявлення, взяття на облік й збору цінних історичних і мистецьких пам'яток, що знаходяться у знятих з реєстрації і діючих культових спорудах Волинської області [29, с. 101].

У цих експедиціях взяли активну участь і наукові співробітники Волинського краєзнавчого музею – Є. Ковальчук, Л. Обухович, С. Крейнін, ін. Серед привезених із сіл Волині пам'яток – твори іконопису, раннього книгодрукування, декоративної скульптури [36]. Виявлені під час експедиції предмети стали основою створення Музею волинської ікони, який нині є гордістю Волині. Експедиції проводилися і у 1996–1997-х рр. по церквах Волині, колекція поповнилася унікальними творами XVI–XVIII ст. На 1999–2004 рр. припадають найбільші надходження предметів, серед них – 105 ікон та частини іконостасів [12, с. 40].

Фонди Музею волинської ікони постійно поповнюються. Найбільш дієвий спосіб їх поповнення – це подарунки. Завдяки волинським митрополитам і їхній небайдужості до сакральних пам'яток та шанобливого ставлення до культурного надбання музейна колекція за 30 років функціонування музею поповнилася численними рідкісними сакральними предметами. Як приклад, в першому десятилітті XXI ст. були передані 27 ікон XVIII–XIX ст. з Миколаївського монастиря с. Мильці Ковельського району, іконостас XIX ст. з Свято-Троїцької церкви с. Головне Ковельського району, різьблена рама XVIII ст. з Дмитрівської церкви с. Журавники Луцького району. Зокрема, настоятель церкви с. Забороль Луцького району передав дві ікони – «Непорочне зачаття» та «Христос з чашею» [12, с. 40]. Щедрі подарунки музеєві робили приватні колекціонери і меценати. Серед таких дарунків – дві ікони із зображенням апостолів, що датуються XVII ст., ікона «Богородиця Одигітрія» кін. XVIII – поч. XIX ст. Ще одним із шляхів поповнення стали предмети, конфісковані на волинських митницях [4, с. 29].

Однією з найцінніших пам'яток, яка була передана музею на постійне зберігання, стала Холмська ікона Божої Матері. Цей образ є чудотворним та одним з найдавніших у світі. Його історія тягнеться від княжої доби. На превеликий жаль, точна історія створення святини не відома, та історики висловлюють думку, що свій початок ікона веде від XI–XII ст. і написана апостолом Лукою у Візантії. Холмська ікона Божої матері має складну історію,

вона магічним образом зникала та з'являлася. Ікона пережила набіги татар, пливла по воді і не пошкодилася, була закопана в землю та все одно знайшлася. Неймовірним чином ікона Холмської Богородиці не згоріла в пожежі та пережила бомбардування. З метою збереження на початку XX ст. образ поділили на три частини, які зберігалися у трьох власників. До 1996 р. ікона вважалася втраченою, але, як згодом з'ясувалося, таємно упродовж складного XX ст. зберігалася у сім'ї священника Гавриїла Коробчука. 16 листопада 1996 р. його донька Надія Горлицька передати ікону реставраторові Волинського краєзнавчого музею Анатолію Квасюку, але просила нікому про це не повідомляти. Після обстеження пам'ятки та первинної її реставрації у 2000 р. відбулася офіційна передача ікони Холмської Богородиці до Волинського краєзнавчого музею [41].

Музей волинської ікони приділяє увагу збереженню музейних предметів. Тут, у фондах і експозиції, підтримується відповідний температурно-вологісний режим, без різких перепадів, адже це негативно впливає на фарбований шар. Також забезпечується підтримка рівня вологості та звертається увага на освітлення. Адже пряме сонячне світло є згубним для ікон, оскільки воно може призвести до вицвітання фарб та пошкодження лакового покриття. Для освітлення фондосховища використовуються світильники з м'яким, розсіяним світлом, які не містять ультрафіолетового випромінювання. Фондосховище обладнане системою охорони, яка забезпечує захист від крадіжок та несанкціонованого доступу. Ікони регулярно оглядаються фахівцями для виявлення ознак пошкодження. У разі необхідності ікони передаються на реставрацію, де фахівці відновлюють їх первісний вигляд та зміцнюють структуру.

За роки роботи Музею волинської ікони наукові співробітники поряд із фондовою проводили й науково-дослідницьку роботу: наукове комплектування фондів, наукову організацію обліку музейних предметів, підготовку міжнародних наукових конференцій «Пам'ятки сакрального мистецтва Волині на межі тисячоліть», «Волинська ікона: дослідження та

реставрація», вивчали особливості волинської іконописної школи та виступали з доповідями на наукових конференціях різних рівнів. При музеї ще в 1990-х рр. почала діяти реставраційна майстерня, що давало можливість науково обстежувати твори мистецтва і забезпечувати їх належне збереження.

У першій чверті ХХІ ст. чимала увага звертається музейними працівниками на подальше ретельне дослідження фондкових збірок, атрибуцію пам'яток, їх класифікацію та систематизацію, що дозволяє створювати тематичні картотеки, каталоги, бібліографічні довідники. В першу чергу музейні працівники каталогізували фондкові колекції, створили каталожний список та уклали каталоги з детальним описом. Першу частину видали у 2013 р., а другу – у 2014 р. У 2017 р. вийшла третя електронна частина каталогу. Як підсумок усього часу роботи музею, був виданий електронний варіант каталогу «Волинська ікона XVI–XVIII ст. із колекції Волинського краєзнавчого музею», де детально подані дані щодо сюжетів, атрибуції і авторів 223 ікон [12, с. 40–41].

Музейні співробітники працювали над укладенням каталогів волинського іконопису XVI–XVIII ст., декоративної різьби і скульптури XVII–XX ст., ікон на полотні XVIII–XIX ст. з відреставрованої частини колекції, творів металопластики XVIII–початку XX ст., російської ікони XIX–початку XX ст., срібних іконних окладів кінця XVIII–початку XX ст. Одними з прикладів науково-дослідної роботи є каталог «Волинська ікона XVI–XVIII ст.», що вийшов у 1998 р., альбом «Музей волинської ікони», який побачив світ у 2010 р., книга-альбом «Музей волинської ікони», яка у 2012 р. потрапила у номінанти всеукраїнського рейтингу «Книжка року». Важливим результатом у науковій роботі музею стала систематизація складної в плані атрибуції колекції творів західноєвропейської живописної традиції XVIII–XIX ст., написаних на полотні [12, с. 41].

Результати науково-дослідної роботи працівників Музею волинської ікони втілюються у написанні наукових концепцій, вивченні музейних предметів та надалі у створенні великої кількості виставок [12, с. 41].

З моменту створення музею проводяться щорічні наукові конференції «Волинська ікона: дослідження та реставрація», що є внеском у вивчення сакрального мистецтва Волині. З наукових збірників публікуються матеріали з історії формування та каталогізації музейних збірок волинського іконопису, іконографії та реставрації. Щоб дати визначення поняттю «волинська школа іконопису», Національний науково-дослідний реставраційний центр України разом з своїм Львівським філіалом проводили важливі техніко-технологічні дослідження ікон музею. Студенти-дипломники кафедри реставрації темперного і олійного живопису Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури реставрували ікони, декоративну різьбу, колекцію скульптур. Це досить тісна співпраця, яка передбачала не тільки реставрацію творів малярства, а й довгострокові плани, серед яких – проведення консерваційно-реставраційних робіт, обстеження фондів та експозиції з виробленням рекомендацій щодо збереження і експонування пам'яток тощо.

Музей сучасного українського мистецтва Корсаків відкритий 24 серпня 2018 р. Його фундаторами стала родина Корсаків, а в основу колекції музею лягла приватна збірка Віктора Корсака. Збір колекції картин сучасного українського мистецтва відбувся випадково. Першими картинами колекції стали роботи волинського художника Миколи Кумановського – українського художника, автора творів станкового малярства, скульптури, авторської та друкованої графіки, відомого також як автора низки поетичних збірок та організатора мистецьких виставок.

Початковою ідеєю створення приватного музею стала Галерея сучасного мистецтва «Арт-кафедра», що почала свою роботу у квітні 2014 р. Було проведено десятки виставок, культурно-мистецьких заходів та творчих конкурсів. Пізніше, у 2016 р. «Арт-кафедра» виступила організатором мистецького форуму «WestArt Forum UA» та співорганізатором фестивалю сучасного урбаністичного мистецтва «ПоліхромА». У липні 2018 р. було відкрито Художньо-меморіальний музей Миколи Кумановського, який став

структурним підрозділом Музею. Віктор Корсак мав на меті створити музей сучасного мистецтва, аналогів якому немає в Україні, щоб його колекція картин «працювала» та її змогло побачити суспільство. Вже за рік роботи та підготовки музею було відкрито [60].

Фондова робота музею представлена великою колекцією картин сучасних українських художників. У музею представлена понад 300 робіт видатних митців. Більшість робіт була куплена власником музею, частина – подарована митцями. Порівняно з двома попередньо охарактеризованими музеями художнього профілю м. Луцька, Музей сучасного українського мистецтва Корсаків має лише 7-річну історію. Однак наявні тут мистецькі збірки, які експонуються, свідчать про багату колекцію і про те, що фонди музею постійно поповнюються.

Науково-дослідницька робота музейних співробітників спрямована на пошук нових імен, повернення забутих художників до історії мистецтва та глибшого розуміння творчості представлених митців. Одним з напрямків наукової роботи є організація та проведення наукових форумів [45]. Під час їх проведення піднімаються важливі питання мистецтва, в яких беруть участь експерти із сфери мистецтва, митці та науковці. «Краса, яка об'єднує : як мистецтво формує громаду» – дводенний офлайн-форум, на якому обговорювалися питання, як мистецтво впливає на розвиток громад, сприяє економічному зростанню та посиленню соціальної інтеграції. Також у межах проєкту «Космогонія» був проведений мистецький форум «Космогонія: ключ до коду майбутнього», який зібрав сотні учасників онлайн і офлайн, допоміг глибше зануритися в потенційні сценарії майбутнього людства, спираючись на інтеграцію науки, філософії та технологічні досягнення [42].

Музей сучасного українського мистецтва Корсаків проводить наукові лекції, популяризуючи сучасне мистецтво та розширюючи знання відвідувачів у цій галузі. Такими лекціями були: «Метаморфози Закарпатського мистецтва ХХІ ст.», «Ленд -арт. Мистецтво землі». А також у рамках проєкту «Космогонія» відбулася лекція докторки філософських наук, професорки

кафедри культурології ВНУ імені Лесі Українки Вікторії Головей на тему «Міф як засаднича форма культури та мистецтва» [42].

Частиною науково-дослідницької роботи музею Корсаків є проведення виставок, що передбачають написання наукових концепцій, ґрунтовне дослідження наявних мистецьких колекцій та творчості митців, формування нових підходів до інтерпретації сучасного українського мистецьких творів, які знаходять відображення у каталогах та статтях. Прикладом є підготовлений співробітниками каталог до виставки «Ерос та натхнення» [45].

Отже, фондова та науково-дослідна робота музеїв художнього профілю м. Луцька є одним із ключових напрямів їх діяльності. Художній музей м. Луцька, Музей волинської ікони та Музей сучасного українського мистецтва Корсаків демонструють системний підхід до формування, обліку, збереження та реставрації своїх колекцій, що є фундаментом для їх подальшого наукового вивчення та популяризації. Фондова робота зосереджується над комплектуванням музейних збірок, що здійснюється різними шляхами. Серед найпопулярніших – наукові експедиції з обстеження сакральних споруд Волині, дарування та закупівлі. Музеї художнього профілю м. Луцька демонструють відповідальний підхід до збереження своїх колекцій, створюючи необхідні умови для їх належного зберігання та забезпечуючи кваліфіковану реставрацію із залученням реставраторів з Києва та Львова. Це забезпечує якісне збереження мистецьких творів для майбутніх досліджень та культурного збагачення суспільства.

Науково-дослідна робота музеїв художнього профілю м. Луцька спрямована на всебічне вивчення культурних цінностей, інтерпретацію та популяризацію мистецьких колекцій. Результати напрацювань музейних співробітників у цьому напрямку можна побачити у численних реалізованих виставках, підготовці каталогів та путівників, написанні тез та наукових статей, участі у наукових конференціях різних рівнів тощо. Кожен з музеїв активно вивчає свої колекції, атрибутуючи та проводячи переатрибуцію творів мистецтва. І фондова, і активна науково-дослідна робота, яка проводиться

співробітниками названих музейних закладів, сприяє належному збереженню музейних предметів, спрямована на постійне поповнення колекцій, їх належний облік, вивчення та актуалізацію, що загалом позитивно відображається на культурно-мистецькому житті Волинської області.

1.2. Експозиційно-виставкова діяльність

Збір, накопичення, класифікація й систематизація пам'яток у музеях відбуваються не тільки для їх зберігання і вивчення. Найважливішими функціями музеїв нині є інформаційна, навчально-просвітницька та популяризаторська. Ці функції втілюються завдяки експозиційній роботі, яку проводить абсолютно кожен музейний заклад. Під нею розуміється добір та логічна наукова композиція відібраних для огляду музейних предметів (експонатів). Експозиційна діяльність є одним із головних напрямів роботи музеїв художнього профілю м. Луцька. Під час проведення такої роботи не лише забезпечується доступ широкої аудиторії до творів мистецтва, а й популяризується культурна спадщина, відбувається знайомство відвідувачів з тонкощами мистецтва, мистецьких стилів, особливостей їх на Волині тощо. Експозиція є основним засобом комунікації музею з відвідувачем. Саме вона формує візуальний образ музейної колекції. Добре вибудована експозиція дозволяє не просто представити твори мистецтва із музейних фондів, а й розповісти про їхнє значення, технічне виконання, показати цінність предмета та індивідуальний почерк автора.

Особливу роль в актуалізації музейних колекцій відіграє й виставкова діяльність. Шляхом підготовки й розгортання виставок музеї популяризують твори мистецтва на широку аудиторію, формуючи знання з окремих аспектів історії мистецтва, виховуючи естетичний смак у відвідувачів. Завдяки змінним виставкам музеї художнього профілю акцентують увагу на конкретних техніках, митцях та історичних періодах. Виставки підвищують доступність і

суспільну значущість музейних фондів, вводять до наукового і культурного обігу пам'ятки, що знаходяться в сховищах, сприяють вдосконаленню методів експозиційної і культурно-освітньої роботи музею, розширюють географію його діяльності. Саме на прикладах експозиційно-виставкової діяльності музеїв художнього профілю м. Луцька ми й зупинимось детальніше.

Художній музей м. Луцька займається активною експозиційно-виставковою роботою. В основу експозиції Художнього музею покладена колекція творів зарубіжного і вітчизняного живопису, графіки, скульптури з фондів і приватних збірок. Найбільш цінною і відомою є збірка західноєвропейського і польського малярства XVI – початку XX ст., куди входять полотна таких знаних майстрів пензля, як фламандець Франс Снейдерс, іспанець Хосе Рібера, італійці Маньяско і Франческо Лондоніо, австрійці Йозеф Грассі і Генріх Гольпейн, французи Нікола Пуссен, Жак Куртуа (Бургіньон), Арі Шеффер, німці Франц Вінтерхальтер і Фріц Гуммель, поляки Ян Матейко, Леопольд Лефлер, Войцех Коссак, Юзеф Брандт, Януарій Суходольський, Володимир Тетмайер, Петро Михайловський. Картин цих митців в Україні налічуються одиниці [33, с. 130].

Експозиція Художнього музею м. Луцька упродовж півстолітнього періоду функціонування закладу неодноразово змінювалася. Зокрема, у 2013 р. було створено нову експозицію після проведення ремонтних робіт. Її урочисте відкриття у грудні 2013 р. супроводжувалося цінним дарунком музеєві від працівників Волинської митниці та Управління служби безпеки України у Волинській області. Цим подарунком став вилучений при спробі незаконного перевезення через українсько-польський кордон «Портрет принца Йоганна IV Ангальт-Цербстського», авторство якого належить німецькому художнику XV–XVI ст. Лукасу Кранаху Старшому.

Окрім колекції, яку започатковано в XVI ст. родиною магнатів Радзивіллів, в експозиції музею окремими блоками представлене мистецтво Західної Європи XVII – початку XVIII ст., європейське мистецтво XVIII ст. – початку XIX ст., українське та російське мистецтво XIX – початку XX ст. [1,

с. 134]. Вдосконалення діючої експозиції Художнього музею м. Луцька, доповнення її новими матеріалами мало місце у 2014 р. Зокрема, до її складу надійшла картина XVII ст. (полотно, олія) «Христос у терновому вінку» невідомого західноєвропейського художника. В експозиційній роботі наукові співробітники Художнього музею м. Луцька впровадили відповідний підхід до представлення експонатів. Він спрямований на те, щоб експозиція справляла враження «живої», постійно оновлювалася, а не десятиліттями залишалася сталою.

Після початку повномасштабної російсько-української війни у лютому 2022 р. експозиція музею вкотре змінилася. Основна колекція творів європейського та українського мистецтва була демонтована та перебуває в евакуації. Співробітники музею почали шукати новий формат діяльності. У шести експозиційних залах музейники втілюють масштабні проєкти [77]. Прикладом є експозиція виставкового проєкту «Скарбниця. Художнє життя Луцька другої половини XX– початку XXI ст., виставка творів луцьких художників із колекції ВКМ» [75].

Пристосовуючись до вимог сучасності, музей постійно активізує виставкову діяльність і наповнює її новим змістом. Виставки художників стають не просто демонстрацією доробку того чи іншого митця, а важливою імпрезою з науковим контекстом. Таким прикладом є виставки «Не хлібом єдиним». Д. Зінько називає саме цю виставку «своєрідною точкою відліку» у виставковій роботі Художнього музею м. Луцька. Вона демонструє новітні підходи наукових співробітників до відповіді на вимоги й виклики часу. Ця виставка базувалася на шістнадцяти мистецьких творах, які музейники експонували на мольбертах, а не монтували на стіну, як традиційно прийнято. Під час презентації було висвітлено ряд важливих на той час питань: розпорошення творчої спадщини волинських художників, відсутність коштів для системного поповнення фондосховища новими роботами художників, необхідність фіксацій мистецьких явищ Волині у каталогах та наукових дослідженнях. Виставка «Не хлібом єдиним» стала результатом передачі

художниками та колекціонерами низки творів мистецтва на постійне зберігання до музею. З того часу головним напрямом виставкової діяльності музею стала реконструкція мистецьких процесів, що відбувалися на Волині протягом ХХ ст., адекватна оцінка мистецької спадщини та популяризація кращих мистецьких творів [23, с. 161–162].

Хоча музей перейшов до нових форм побудови виставок, музейні працівники не забувають досвіду попередників, тому в організованих виставках популяризують вітчизняне мистецтво та пропагують роботи волинських художників ХХ–ХХІ ст. Таким прикладом стали виставки, що носять назви «Діалог поколінь», «Мотиви Луцька», а також виставка, яка діяла у 2024 р. – «Луцьк як натхнення»; виставка творів художника Гаврила Остапенка із колекції Волинського краєзнавчого музею. Невелика за обсягом експозиція містить майже тридцять різножанрових творів, що виконані в техніці олійного живопису. Усі вони присвячені Луцьку. На них – історія міста та його змін, обличчя лучан, краєвиди із парком, вулицями, річкою Стир [75].

Художній музей м. Луцька тісно співпрацює з волинськими художниками. У його залах десятки разів відбувалися виставки робіт волинян. Так, неодноразово у музеї виставлялися твори волинського художника Олександра Дишка, творчість якого викликає жвавий інтерес у поціновувачів сучасного мистецтва. Навесні 2022 р. публіка побачила виставковий проєкт «Моє королівство Русь» – серія плакатів та композицію авторської графіки.

З ініціативи Художнього музею м. Луцька було організовано кілька персональних виставок художниці Валентини Михальської. Це такі, як «Дивосвіт Валентини Михальської» (1993 р., 2000 р.), «Монотипії Валентини Михальської» (1994 р.), «Червоне і чорне. Виставка творів В. Михальської. Графіка» (2003 р.), ін. Ці виставки підготували наукові співробітники музею А. Лініченко, Ф. Степанюк, О. Слота, З. Навроцька. Участь у популяризації творчості В. Михальської музей взяв у 2014 р., підготувавши чергову персональну виставку «Мистецький світ Валентини Михальської»,

присвячену 50-річному ювілеєві художниці. Авторами виставки стали наукові співробітники Художнього музею З. Навроцька та Д. Зінько [23].

У 2024 р. відбулася виставка луцької художниці Оксани Ядчук-Мачинської. Відвідувачі мали змогу оглянути твори мисткині під звучання живої фортепіанної музики, прослухати фахову мистецтвознавчу аналітику та зворушливу розповідь художниці про її творчість. Гості відзначили незвичайний формат побудови виставки, адже експонування картин було доповнене осінньою інсталяцією: осіннє кольорове листя, жолуді та горіхи, глиняні глечики і оригінальні твори лозоплетіння. Дана композиція стала не просто елементом декору внутрішнього приміщення, а вдало поєднувалася з роботами Оксани Ядчук-Мачинської, додаючи осінніх барв та відповідних емоцій. Малярські твори художниці максимально відображають творчі пошуки Оксани Ядчук-Мачинської у різні періоди: від ранніх, ще юнацьких років, і до сьогодення. Кожен виставковий блок – це окремі жанри, в яких працює художниця, її улюблені теми, композиційно-стилістичні знахідки [75].

Виставкова діяльність Художнього музею м. Луцька базується не лише на творах образотворчого мистецтва із власних фондів. Так, виставка «Лебедина пісня Софії Караффи-Корбут (1924–1996)», що експонувалася у 2016 році представила ілюстрації до драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня», експонати до якої відібрані із фондів Колодяжненського літературно-меморіального музею Лесі Українки. Крім цього, у тому ж році до 145-ї річниці від дня народження Лесі Українки музей підготував виставку робіт волинських художників М. Савицького і Л. Хведчука. В експозиції міні-виставки представлена серія ліноритів-ілюстрацій до драми-феєрії Лесі Українки «Лісова пісня». Відвідувачі мали змогу поспілкуватися особисто з Леонідом Хвельдчуком, який був на відкритті виставки, почути від митця інформацію про те як створювалися роботи. За годину до відкриття виставки художник приніс портрет поетеси якій він намалював ще у 1991 р. та поділився що життя та творчість Лесі Українки надихають його [16, с. 283].

Крім звичних нам картин, музей у своїй виставковій діяльності представляє для відвідувачів фотокартини. У лютому 2022 р. стартувала виставка «Камертони зими», доповненням якої стала низка фотокарток Сергія Беня. П'ять творів із серії «Зимові лаконізми» не тільки вдало доповнили представлені тут малярство та графіку, увиразнили тему, а й продемонстрували специфічні можливості ще одного напрямку сучасного мистецтва [75].

Відкриття Музею волинської ікони припало на початок 1990-х рр. – період відновлення Української держави як незалежної. Тоді стрімко зріс інтерес населення до історії, змінювалися пріоритети у культурній політиці, зростав інтерес різних верств суспільства до національної культурної спадщини. Йдучи «в ногу» з вимогами часу, закономірно змінювалися зміст та форми діяльності музеїв. Вже у 1990-х рр. в Україні почали створюватися музеї нового типу, діяльність яких базувалася на українській національній ідеї, боротьбі за українську державність, ментальність і духовність. Саме таким музеєм нового типу і став Музей волинської ікони у Луцьку.

Перша експозиція Музею волинської ікони включала 63 відреставровані пам'ятки сакрального образотворчого мистецтва і розташовувалась в шести експозиційних залах на двох поверхах у приміщенні, що в Луцьку по проспекту Перемоги, 4. Пізніше, у 2001 р., на честь 10-ї річниці незалежності України, було відкрито нову експозицію у восьми залах, в новозбудованому приміщенні по вулиці Ярощука, 5. Нова експозиція експонувала більше 100 творів іконопису, які дозволяли простежити основні етапи становлення волинської іконописної школи. Експозиція музею побудована за тематико-хронологічним принципом та представляє волинський іконопис XVI–XVIII ст. Особливим раритетом музею є ікона Холмської Богоматері – пам'ятка візантійського письма XI–XVII ст. [36].

На сайті музею для відвідувачів розміщена віртуальна експозиція, що дозволяє оглянути експозицію з будь-якого куточка світу, дає змогу

самостійно вивчати експонати та відтворювати їх опис у тривимірному просторі від першої особи [4, с. 27].

Виставкова діяльність є однією з пріоритетних форм роботи музею. Тут організовуються виставки із власних фондів збірок музею, адже головне завдання музей вбачає в активній популяризації мистецьких шедеврів. А виставки – це хороша можливість представити різні групи пам'яток сакрального мистецтва: ікони, скульптури, церковне начиння та священницький одяг, предмети дерев'яної різьби, рукописні книги, стародруки тощо [3, с. 11]. Прикладом таких виставок є виставка «Біблія у мистецькій спадщині XVII–XX ст.», яка створена на основі унікальних експонатів, усі з яких були представлені вперше. Серед них ікони, стародруки та рукописні книги, церковне начиння, що засвідчувало багатовікові традиції інтерпретацій біблійних сюжетів, предмети металопластики, ін. [4, с. 29].

Крім цього, Музей волинської ікони при організації виставок залучає пам'ятки сакрального мистецтва з інших музейних закладів, а також з приватних колекцій окремих осіб або церковних організацій. Прикладом є виставка «Церковне шиття. Традиції і сучасність» у 2005 р., де у виставкових залах представлено плащаниці, священницьке облачення (сакоси, фелоні, стихарі, палиці, набедреники, ручники, сулки, мітри), покрівці, воздухи, шиті сканню і сухозліткою та інкрустовані бісером ікони. На цій виставці були представлені також предмети з замку князів Радзивіллів: фрагменти оздоблення інтер'єрів – світське золото-срібне гаптування XVIII ст. Сучасне золото-срібне шиття демонстрували роботи монахинь монастирів з територій історичної Волині: Городоцького, Гощанського, Корецького, Михнівського та Зимненського. Відвідувачі мали можливість на власні очі ближче побачити священницьке облачення, а також оцінити майстерність волинських майстринь [3, с. 11].

Прикладом можу слугувати також виставка «Подільська ікона XIX–початку XX століть», що експонувала 969 ікон із колекції народного художника України Володимира Козюка. Цю унікальну колекцію визнано

найбільшою в країні та внесено до Книги рекордів України. Відвідувачі мали можливість подивитися подільську ікону, яка поєднує у собі візантійський канон, західноєвропейську живописну традицію та народні уявлення про красу людини та навколишнього світу. Дані картини написані олійними фарбами на домотканому тлі та для них характерним є великий формат, багатосюжетність і декоративність. На виставці представлені і храмові ікони, а також ті, що збереглися в приватних домівках [55].

Однією з цікавих виставок є виставка, що почала діяти у 2011 р. і має назву «Врятовано для України». Тут експонуються пам'ятки іконопису XVIII–XIX ст., конфісковані на волинських митницях. Серед представлених мистецьких творів – образи Ісуса Христа та Божої Матері, святих Миколая, Варвари, Георгія. Ікони свідчать про високий професійний рівень і багатство сакрального мистецтва. Вони виконані на золотому тлі, покриті срібними карбованими шатами, які часто прикрашали кольоровими емалями ікони просто заворюють красою і одухотвореністю [4, с. 29].

Частина виставок присвячена ювілейним подіям та конференціям. «Дух епохи короля Данила» – подія, присвячена визначній історичній постаті, що уособлює велич українського духу не тільки колись, а й сьогодні. Екскурсанти мали змогу побачити сучасну реконструйовану корону князя Данила Галицького, а також копії картин про події коронації, документів та оригінали сучасних орденів Данила Галицького I–IV ступенів, виготовлених із дорогоцінних металів і каміння. А роботи луцького художника Олександра Дишка не тільки доповнили попередні експонати, а й засвідчили успішну співпрацю між музеєм та митцями [4, с. 29–30].

У жовтні 2024 р. у музеї презентували виставку «Молитва за Україну» - виставковий проєкт, до якого долучилися 23 українських художники із 12 міст України. На виставці представлено 43 роботи митців, які вони писали під час атаки безпілотників. За словами автора, художники пережили не тільки втрати власних домівок, а й рідних людей. У своїх роботах вони зобразили міста, які найбільше постраждали від війни. Спочатку виставка експонувалася у Києво-

Печерській Лаврі та Верховній Раді України, протягом жовтня 2024 р. – у Луцьку, а пізніше її презентуватимуть закордоном [38].

Чудотворна Холмська ікона Богоматері є найціннішим експонатом Музею волинської ікони. Значна кількість виставок присвячені саме даній іконі. Вивченню багатовікової історії цієї унікальної пам'ятки візантійського іконопису XI ст. та процесу її реставрації були присвячені кілька виставок – «Холмська Чудотворна ікона Богородиці. Історія в копіях і списках» (2003р.), «Ти не згасла, зоре ясна» (2007р.), ін. На виставках експонувалися предмети із фондів Волинського краєзнавчого музею, які допомагали відвідувачам більше пізнати святиню. У 2004 р. музейні працівники втілили нову виставку, де була експонована Холмська ікона Богородиці, а біля неї були розміщені більше сотні писанок, виконаних волинськими майстрами – вихідцями з Холмщини. Ця виставка носила назву «Холмська писанка на Волині», яка справила справжній фурор серед відвідувачів. Всі бажаючі мали змогу подивитися на давню сакральну пам'ятку та дізнатися більше про орнаменти на писанках, що притаманні Холмщині [3, с. 11].

Музей сучасного українського мистецтва Корсаків – досить новий заклад. Загальна площа музейного комплексу становить 5 тис. м кв. Музей включає постійну та змінну експозиції, художньо-меморіальний музей художника Миколи Кумановського, студію гепенінгу «Робологікум», експозицію ready-made об'єктів (Музей технічного та естетичного прогресу), дві зали кінотеатру, які використовуються як лекторії, арт-кафе «Стоп-кадр», де виставляються роботи молодих митців та проводяться наукові конференції, майданчик фестивалю урбаністичного мистецтва «ПоліхромА». У планах – подальше розширення музею, відкриття при музеї культурологічної академії, організація фестивалів, музичних та світлових шоу, виставкових проєктів, виїзних лекцій, майстер-класів, показів мод тощо.

Постійна експозиція розпочинається від 1930-их рр., з робіт Леопольда Левицького, а закінчується сьогоденням, залом, присвяченим актуальному нинішньому мистецтву. Вона демонструє генезу українського мистецтва,

дозволяє усвідомлювати історію сучасного українського мистецтва по-новому та демонструє різновекторність пошуків і здобутків українського постмодернізму. Тому у дванадцяти залах від початку створення музею були представлені львівський модернізм 1930–1960-х рр., неомодернізм Тернополя, Івано-Франківська та Львова 1980–1990-х рр., альтернативні об'єднання Києва 1960–1990-х рр., герметичні кола Львова, Луцька та Ужгорода 1970-х р. Зали музею поділені як хронологічно за роками, так і за школами та групами.

Змінна ж експозиція представляє твори провідних вітчизняних та закордонних митців, реалізує освітні програми задля розвитку духовної культури української нації та надає можливість продавати твори на вернісажах [37].

Музей сучасного українського мистецтва Корсаків проводить ефективну виставкову діяльність, представляючи творчість сучасних вітчизняних художників. «Якось так» – таку назву носить виставка робіт художника Ігоря Панейка, де представлені полотна, що написані темперою з жовтковою емульсією та виконані у яскравих «осінніх» кольорах. Хоча сюжети у них ірреальні та алегоричні, вони занурили глядача у своєрідний візуальний лабіринт, де кожен штрих, кожна деталь постає ключем до розуміння більш глибокої історії. Твори, які можна побачити на виставці, неначе запрошують до внутрішнього діалогу, в якому кожен глядач знаходить власні сенси. Геометричні форми переплітаються з органічними лініями, створюючи гармонію з хаосу, в якому, як каже сам художник, «все якось так» [44].

Крім цього, варто виділити першу виставку, яку провели в музеї офлайн після пандемії COVID-19 – «Протистояння» Сергія Алієва-Ковики. Митець описав цю виставку так: «Людина та оточення — близьке, далеке. Друзі та вороги, зрада та самовіддача. Людина сама з собою – самовизначення. Хто я? Ворог, друг, зрадник. Хто я сам собі? По суті людина завжди знаходиться у стані протистояння як із зовнішнім оточенням так і з самим собою. Завжди стається духовний вибір – за чи проти. Робиш крок куди – добро це чи зло. Протистояння – і в роботі з матеріалом, полотно, дерево, залізо» [45].

Євангельські тексти найбільш узагальнено та разом з тим найбільш глибоко ілюструють ці мотиви. Ці історії Ісуса – духовні, моральні переживання кожної людини». «Протистояння» – це виставковий проєкт, що сформований на основі євангельських притч, занурює глядача в світ грандіозних потрясінь, неймовірних пристрастей, різких контрастів. Повертаючись до часів Ісуса Христа, Сергій Алієв-Ковика не просто розповідає через картини найтрагічніші періоди Нового Заповіту, а крізь його призму намагається осмислити теперішню українську реальність, зокрема, такі теми, як війна, кров, лицемірство і праведність.

Крім цього музей проводить класичні тематичні виставки. Одна з таких виставок – «Думи», що відкрилася у 2023 р., де можна було оглянути картини відомих українських митців Володимира Бахтова, Миколи Журавеля, Микити Шаленого, Петра Гуменюка, Емми Андіївської, Петра Антипа, Костянтина Борисюка, Анатолія Криволапова, а також твори авторства штучного інтелекту. Тут було представлено 43 роботи українських митців та понад 70 арт-об'єктів, що демонстрували роздуми на різні суспільно-етичні й мистецькі теми. Презентація експозиції розпочалася з перформенсу за участі вокальної групи «Сузір'я». Хлопці та дівчата під сучасну обробку поезії «Думи» презентували бачення буття одного з авторів виставки [11].

Справжнім фурором у культурно-мистецькому житті Волині у 2024 р. стала тематична виставка під назвою «Космогонія», яку організував Музей сучасного українського мистецтва Корсаків. Вона представлена живописним полотном площею 2 000 м². Ця картина об'єднує у собі тематику, що демонструє унікальне бачення історії створення та розвитку Всесвіту – від великого вибуху до наших днів. Полотно складається з понад 600 фрагментів, кожен з яких є окремим арт-об'єктом і розподіляється на кілька тематичних частин: «Початок», «Створення землі», «Створення природи», «Створення людини», «Створення суспільства», «Ноосфера» та «Майбутнє». Кожна частина містить різні міфи, легенди, наукові теорії, символи, знаки та написи різних націй і народів [32, с. 6]. Під час відкриття виставки було поєднано

візуальну інсталяцію та звукові ефекти, що дозволяли відчуті атмосферу космосу, задуматися над безоднею Всесвіту, смыслом життя та ролі людини у земному просторі.

На відкритті картини-виставки були присутні сотні поціновувачів мистецтва. Музей провів діалог із відвідувачами на тему створення світу та підняв важливі питання людського буття. Окрім презентації картини, організатори також підготували насичену програму дійства, яка не залишила байдужим жодного гостя. Зокрема, відбулася прес-конференція для журналістів та арт-показ одягу бренду Lookart Cosmogony [42].

У січні 2025 р. у Музеї сучасного українського мистецтва Корсаків у Луцьку відкрили виставку «АРТпостріл: Мистецтво, народжене війною». Тут експонувалися твори образотворчого мистецтва, створені в рамках арт-терапевтичного проєкту громадської організації «Пятерня». Ці твори відображають емоції, досвід і внутрішню боротьбу українців, що переживають війну, і демонструють силу мистецтва як інструменту реабілітації. Кураторка проєкту та керівниця ГО «Пятерня» Тетяна Мялковська разом із командою волонтерів працює над тим, щоб через творчість допомагати ветеранам, їхнім сім'ям, дітям та молоді знаходити рівновагу й сили для подолання життєвих труднощів.

Отже, експозиційно-виставкова діяльність є важливим напрямом роботи музеїв художнього профілю м. Луцька. Саме вона чи не найбільше пробуджує інтерес відвідувачів до діяльності музеїв, їх постійних експозицій та виставок, забезпечує тісну комунікацію музеїв з аудиторією відвідувачів, мотивує наукових співробітників реалізовувати інноваційні проєкти, завдяки чому музеї могли б постійно залишатися цікавими і привабливими туристичними об'єктами.

РОЗДІЛ 2

РОЛЬ МУЗЕЇВ В АКТИВІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ м. ЛУЦЬКА

2.1. Інноваційні культурно-освітні і мистецькі проєкти

Музеї художнього профілю м. Луцька активно впроваджують інноваційні культурно-освітні та мистецькі проєкти, що сприяють популяризації творів образотворчого мистецтва, розширенню зацікавленої аудиторії та створенню інтерактивного музейного простору. Завдяки використанню цифрових технологій, мультимедійних експозицій і нових методів взаємодії з глядачами музеї стають не лише зберігачами культурної спадщини, а й активними учасниками творчого освітнього, пізнавального і розважального процесу.

Термін «культурно-освітня діяльність», який прийшов на зміну таким поняттям, як «культурно-масова (масово-просвітня) робота», «наукова пропаганда» тощо, в сучасному вітчизняному музеєзнавстві трактується як напрям музейної діяльності, що здійснюється в контакті з музейною аудиторією як у самому музеї, так і поза ним у різних, властивих для того чи іншого історичного періоду, формах [56, с. 348]. Щодо форм здійснення культурно-освітньої діяльності, то ще в 1970-х рр. зазначалося, що в арсеналі музею можна виділити до ста різних форм. Серед них форм було визначено десять базових: 1) лекція; 2) екскурсія; 3) консультація; 4) наукові читання; 5) гуртки, студії, клуби; 6) літературні вечори, кіносеанси, концерти, зустрічі з цікавими людьми; 7) свята; 8) історичні ігри; 9) конкурси; 10) вікторини.

Інноваційні тенденції культурно-освітньої діяльності у XXI ст. спрямовані на пошук нових форм взаємодії відвідувачів з музеєм. Серед них – віртуальний огляд експозиції через Інтернет, заповнення листків активності онлайн, виконання творчих завдань через графічний дизайн, користування

спеціальними путівниками, купівля квитків до музею через сайти, участь аудиторії в онлайн-вікторинах, конкурсах, обговоренні питань на музейних форумах тощо [72, с. 359].

Інноваційні культурно-освітні проєкти спрямовані на залучення молодіжної аудиторії, а використання гейміфікації у музейній педагогіці дозволяє зробити процес навчання захопливим та доступним. Використання мультимедійних експозицій та перформативних мистецьких проєктів допомагають створити новий спосіб сприйняття мистецтва та залучають аудиторію, яка раніше не цікавилася музейними відвідуваннями. У культурно-просвітницькій роботі все частіше музеї використовують аудіовізуальні засоби і форми. Це різні фільми, альбоми, відео-презентації, слайд-шоу. Користується попитом, використання мультимедійних засобів, що реалізуються через відео, комп'ютерні технології, Інтернет-ресурси, аудіогіди, мультимедійні програми, які спрощують адаптацію відвідувачів до музейного простору і полегшують сприйняття ними музейних експозицій [72, с. 359].

Художній музей м. Луцька спрямовує свою роботу на реалізацію культурно-освітніх заходів. Він є важливим осередком культурного та мистецького життя міста, активно впроваджуючи різноманітні культурно-освітні ініціативи. Його діяльність спрямована на популяризацію мистецтва, залучення широкої аудиторії до творчого процесу та підвищення рівня культурної освіти серед відвідувачів.

Із 2009 р. Художній музей започаткував новий формат культурних проєктів, приєднавшись до міжнародної акції «Ніч у музеї». Кожну акцію музейні працівники проводять за детально продуманою концепцією. Все, що відбувається в рамках заходу, має на меті представити відвідувачам новий формат проведення дозвілля [51, с. 228]. До Міжнародного дня музеїв у 2016 р. Художній музей підготував дійство, присвячене Лесі Українці. Ця акція дала можливість усім охочим насолодитись музикою, послухати вірші та цікаву інформації про відому поетесу. Святкова програма розпочалась

фортепіанним концертом улюблених композицій Лесі Українки – творів Людвіга ван Бетховена та Фридерика Шопена у виконанні Заслуженого працівника культури України І. Циганкової. Лауреат міжнародних конкурсів та Всеукраїнського огляду-конкурсу за програмою УФК «Нові імена України» Д. Зубчук виконала власний твір на вірш Лесі Українки «Прощання з фортепіано». У поетичній частині програми Заслужена артистка України Л. Данильчук (м. Львів) прочитала поезії Лесі Українки, виконала сцени із вистав. Емоційним доповненням дійства став твір, що надихав Лесю Українку – «Апасіоната» Людвіга ван Бетховена, який виконав випускник Національної музичної академії України імені П. Чайковського, лауреат міжнародних конкурсів М. Гюлазян [16, с. 283–284].

«Ніч у музеї» – це захід, який об’єднує лучан та туристів, викликає у них неабияке зацікавлення, даючи змогу не лише оглянути експозиції, а й поспілкуватися про мистецтво, послухати музичні колективи, відкрити нові імена митців, долучитися до обговорення питань культурологічного змісту.

Одним із мистецьких проєктів став захід «Сторінками історії Художнього музею», який проводиться щороку у день народження музею, тобто, 6 листопада. Наукові співробітники готують для відвідувачів низку заходів: моно-вистави, презентації виставок, концертну програму класичної музики. Це гуртує довкола музею культурологів, художників, істориків, колекціонерів, студентську молодь Луцька. Так, до 43-ї річниці від дня відкриття Художнього музею у Луцьку в межах традиційного культурно–мистецького проєкту «Сторінками історії Художнього музею м. Луцька» відбулася акція «Заснування картинної галереї у Луцьку. Період становлення і поступ 1970-х років» [16, с. 284]. Вона розпочалася відкриттям виставки «Микола Черенюк і художники його часу», яку присвятили першому завідувачу музею. Сюрпризом для усіх присутніх став концерт «Nota Bene» за участі Сергія Беня – соліста Південно-чеського театру опери та балету О. Беня [67].

Унікальною у своєму роді стало заснування на базі музею Жіночого клубу. Він має на меті згуртування жінок різного віку та професій для обміну досвідом та просто спілкування. 1 квітня 2018 р. відбулося перше зібрання з презентацією книги Ольги Мельничук «Гармонійна довершеність». Учасниці з користю провели час, обмінялися знаннями, слухали класичну музику та приємно спілкувалися [75].

Інноваційний підхід застосовує у своїх заходах Художній музей для розширення комунікації із школярами. В першу чергу це проведення художніх майстер-класів. Художній музей м. Луцька також організовує конкурси, виставки робіт юних художників. Так, у рамках акції «На гостини та гостинці від музейної киці» у 2015 р. був проведений майстер-клас, на якому діти створили власний образ казкового кота та долучилися до пізнавально-ігрових розмов і декламування віршів [50].

Для підтримки захисників України у 2018 р. реалізовано проєкт «Малюю воїну послання». Учні освітніх закладів м. Луцька взяли у ньому участь – написали листи та малювали патріотичні малюнки для воїнів, які воювали на Сході України.

У 2020–2021 рр. під час карантинних обмежень, зумовлених пандемією COVID-19, Художній музей м. Луцька започаткував на своїй сторінці у Facebook рубрику «Музей на карантині». Вона передбачала публікацію пізнавальних дописів про життя і творчість волинських художників, роботи яких зберігаються та експонуються в музеї. а також подання розширеної інформації про їх твори. На сторінці публікувалися також найяскравіші події та виставки попередніх років, які відбувалися в музеї, подавалася їх фотохроніка з коментарями фахівців. Такий формат дозволив усім бажаючим дізнатися більше про мистецтво та культуру, навіть не виходячи з дому у період обмежень [75].

Пристосовуючись до сучасних реалій війни, Художній музей м. Луцька впровадив у 2022 р. новий проєкт – «Музей зустрічає героїв». Наукові співробітники поставили перед собою мету: здійснювати фотофіксацію усіх

військових, що відвідують музей, а також записувати їх розповіді, пережиті емоції та особисті враження, які вони отримали у гарячих точках України. За словами музейників, першими героями нового проєкту і першими гостями стала група медиків Збройних Сил України, які рятують життя українських бійців на полі бою [68]. І перелік таких проєктів музею можна розширити. Усі вони спрямовані на пробудження у відвідувачів зацікавлення мистецькою спадщиною людства, пробудження позитивних емоцій, віру у швидку Перемогу.

Музей волинської ікони не тільки зберігає та досліджує пам'ятки сакрального мистецтва, але й активно впроваджує інноваційні культурно-освітні заходи та мистецькі проєкти. Завдяки цьому він став цікавим та доступним для широкої аудиторії, сприяючи популяризації волинської іконописної школи та духовного надбання регіону. Заклад спрямовує свою роботу на комунікацію з різними віковими категоріями відвідувачів, насамперед з молоддю.

В межах освітньої роботи музейні працівники проводять заходи, присвячені традиціям Великодніх свят, як, наприклад, для здобувачів освіти Луцького інституту розвитку людини університету «Україна». Дійство, яке проходило у 2013 р. та передбачало лекцію про історію становлення свята, спираючись на іконописні сюжети та євангельські оповіді, а також демонстрацію у віртуальному режимі колекції волинських ікон, що об'єднані однією темою – Воскресіння Ісуса Христа. Крім цього, учасники взяли участь у майстер-класі з писанкарства. Музей проводить пасхальні майстер-класи, де молодші школярі знайомляться з історією поширення писанкарства на Волині, традиційними волинськими орнаментами, їх семантикою, азами виготовлення писанки і пробують створювати писанку у техніці воскового розпису [4, с. 28]. У 2023 р. відбувся майстер-клас з виготовлення свічки із вощини та кожен з учасників доповнював її власним декором [2].

Мистецькі проєкти – один із видів роботи Музею волинської ікони. З 2008 р. Музей реалізовує проєкт «Різдвяні зустрічі», який поєднує у собі два

види релігійного мистецтва – іконопис та музику. За роки роботи у стінах музею виступали такі талановиті колективи, як хор храму Всіх Святих землі Волинської «Дзвони Волині», дитячий хор Центру християнського виховання молоді при Свято-Троїцькому соборі, фольклорно-етнографічний колектив «Родина» Волинського державного коледжу культури і мистецтв імені І. Стравінського, ансамбль «Передзвін» Будинку вчителя м. Луцька, кліросний хор Свято-Троїцького собору «Благовіст», камерний оркестр «Ренесанс» Волинського державного коледжу культури і мистецтв імені І. Стравінського.

Зокрема, перед концертом дитячого хору Центру християнського виховання молоді гості мали змогу оглянути виставку вітальних листівок ручної роботи на Різдвяну тематику, виготовлені студентами Луцького національного технічного університету, а також при бажанні їх придбати.

У 2013 р. виставка «Різдвяна містерія», організована спільно з відділом етнографії і народних промислів Волинського краєзнавчого музею, своєрідно доповнила творчу атмосферу вечора спогляданням майстерно виконаних з паперу і соломки різдвяних оберегів і символів, які репрезентують творчий доробок волинських майстрів [4, с. 28]. Завдяки проєкту «Різдвяні зустрічі» Музей волинської ікони зміг розширити свою аудиторію, залучивши шанувальників не тільки іконопису, але й музики. Проєкт також сприяє популяризації творчості місцевих колективів та майстрів, надаючи їм платформу для виступів та демонстрації своїх робіт. Крім того, поєднання різних видів мистецтва створює унікальну духовну атмосферу та сприяє глибшому розумінню релігійних та культурних традицій українців.

Культурно-освітні заходи музею спрямовані не тільки на культурне виховання, а й носить пізнавально-розважальний характер. Спеціально для дітей у 2011 р. музейні співробітники почали проводити «Миколаївські вечори». В ході заходу учасники стають частиною справжнього свята, їх очікують розваги з загадками, сюрпризами та подарунками. Вони мають можливість оглянути виставку ікон Святого Миколая, підготовлену музейники, послухати розповіді про народні звичаї, традиції і обряди,

пов'язані із святом. Студенти Волинської духовної семінарії представляють театралізоване дійство «Ой хто, хто Миколая любить», до якого активно залучають присутніх школярів. На згадку про відвідини музею діти завжди отримують у подарунок музейний сувенір: календарі, путівники та листівки.

Культурно-освітні заходи Музею волинської ікони зорієнтовані на серйозне ставлення до традицій іконописання у сучасних реаліях. Для цього музейні працівники ставлять перед собою наступне завдання – виховувати майбутніх іконописців на добрих зразках, влаштовуючи для учнів художніх коледжів «Зустрічі з художником». Один із сучасних іконописців – Володимир Жупанюк, розповідав на таких заходах про історію вивчення, дослідження і художнього втілення шанованих образів Покрови, Пресвятої Богородиці, Святого Миколая. Учні і студенти з живим інтересом знайомилися з його творчими роботами «Покрова», «Святий Миколай», «Христос Боремельський», які органічно поєднують християнський канон та історичне переосмислення традиційної іконографії [4, с. 28]. Отже, Музей волинської ікони постійно втілює інноваційні проєкти, спрямовані на ознайомлення з традиціями волинської школи іконопису, вивчення нових імен у мистецтві Волині, долучає відвідувачів до традицій української сакральної культури та духовності, розвиває естетичні смаки та зацікавлення сакральним мистецтвом.

Музей сучасного мистецтва Корсаків – це унікальний простір, який поєднує в собі інноваційні культурно-освітні заходи та мистецькі проєкти, спрямовані на розвиток сучасного українського мистецтва. Заклад не лише демонструє твори відомих вітчизняних художників, а й активно впроваджує інтерактивні програми, лекції, майстер-класи та творчі презентації, що залучають відвідувачів до процесу пізнання особливостей українського сучасного образотворчого мистецтва.

Наприкінці 2014 р. Музей Корсаків почав реалізовувати унікальний проєкт «Галерея однієї картини: мистецтво, що стає ближчим». Це новий формат взаємодії з мистецтвом, де шедеври сучасних українських митців з'являються у повсякденному житті людей. Це спільний проєкт мереж

супермаркетів SPAR і «Наш край» та Музею Корсаків, у рамках якого експонуються картини українських художників, що змінюватимуться кожні три місяці. Метою проєкту є інтеграція мистецтва у звичний життєвий простір, намір зробити його ближчим до кожного [42].

Наймасштабнішим та найвпізнаванішим мистецьким проєктом музею стала підготовка та презентація картини «Космогонія». Проєкт «Космогонія» в Музеї сучасного українського мистецтва Корсаків є унікальним явищем у світі мистецтва, що поєднує масштабність, інноваційність та глибокий філософський зміст. Цей проєкт претендує на встановлення двох світових рекордів: створення найбільшої картини на полотні та проведення найдовшого перформансу [61]. Найбільшим артпроєктом стало відкриття «Космогонії», яка об'єднала філософію та мистецтво в унікальній подорожі крізь час і простір [54] Музей провів діалог із відвідувачами на тему створення світу та підняв важливі питання людського буття.

Окрім презентації картини, організатори також підготували насичену програму дійства, яке не залишило байдужим жодного гостя. Для відвідувачів було представлено найбільший у світі живопис на полотні та презентацію його філософського трактату і прем'єру імерсивної вистави «Космогонія», у якій було поєднано візуальну інсталяцію та звукові ефекти, що дозволяли відчувати атмосферу космосу. Ця прем'єрна постановка занурює глядачів у новий вимір, де мистецтво оживає, а відвідувачі стають частиною космічного дійства. Використання сучасних технологій дозволяє створити ефект повного занурення в атмосферу вистави. Цей показ поєднує моду та мистецтво, демонструючи, як космогонічні ідеї можуть бути втілені в дизайні одягу. Використання новітніх технологій у створенні та презентації колекції підкреслює інноваційний характер проєкту. Також відбулася пресконференція для ЗМІ та арт-показ одягу Lookart Cosmogony [42].

Ще однією подією, яка привернула увагу суспільства, стала ніч у Музеї сучасного українського мистецтва Корсаків «Космогоніч», яка відбулася 18 травня 2024 р. Сотні відвідувачів прийшли в музей, щоб провести там ніч серед

творів мистецтва. Цей проєкт об'єднав у собі різні види мистецтва: художнє, музичне, перформативне, технологічне, декоративно-прикладне та чайне. Початком ночі став перформанс під назвою «Вібрації тала: цвяхи» від студентки Львівської національної академії мистецтв Анастасії Трикоз. Виступ носив у собі сенс тривоги, спричиненим воєнним станом. Для цього дівчина озброїлася чорною тканиною, що вшита голками, яку вона повільно натягувала на голову. Це був спосіб сховатися від навколишнього середовища. Після виступу бажаючі мали можливість взяти участь у майстер-класі з гончарства. Поряд відвідувачі вже могли розфарбувати готові керамічні вироби та залишити собі сувенір на згадку. Відвідувачі іншого майстер-класу навчалися проявляти світлини в фотолабораторії. Не забули і про шанувальників образотворчого мистецтва. У залі Закарпатського мистецького осередку учасники могли спробувати себе в скетчингу оголеної натури. Такі неординарні різноманітні заходи привернули увагу відвідувачів і засобів масової інформації до роботи музею.

Музейні співробітники створили зал «Урбан», в якому знайомили відвідувачів з чайною церемонією та пригощали усіх бажаючих напоем з китайської камелії. Назар Даценко, який проводив церемонію, розповідав про усі нюанси цього процесу та про поняття «алхімічного каменю», який дарує усе, що люди забажають. В цей час відбувався концерт піаністки Ніни Іскри, яка вміло імпровізувала на сцені. Зокрема, вона експромтом виконала композицію «на замовлення» під асоціацію «Легкість». Відбувся і ще один перформанс від студентів Костянтина Гливяса і Тетяни Білоус, що носив назву «Вібрації тіла: Співтворення».

Під час заходу відвідувачі мали змогу взяти участь в лотереї за визначення найкращого образу на тему «Космогонія». Під час «Космогонії» відвідувачі могли додатково задонатити, створивши фото на полароїд. Окремим заходом був перегляд мистецьких фільмів. Заключною частиною програми стала екскурсія з ліхтариками залом Актуального мистецтва.

Ніч у музеї Корсаків була благодійною подією: усі зібрані кошти спрямовані на виготовлення аптечок та пошиття турнікетів для потреб ЗСУ. Загалом «Космогоніч» стала важливою подією культурного життя міста Луцька, підготовленою Музеєм сучасного українського мистецтва Корсаків. Вона залучила до філософського осмислення світу і зокрема пізнання мистецтва чимало відвідувачів, знайшла схвальні відгуки у соціальних мережах, сприяла зростанню популярності музею і посиленню інтересу до його новітніх проєктів [66].

Музей сучасного українського мистецтва Корсаків активно організовує різноманітні майстер-класи для дітей та дорослих, спрямовані на ознайомлення з різними видами мистецтва та розвиток творчого потенціалу різних категорій відвідувачів. Майстер-класи в Музеї Корсаків охоплюють широкий спектр напрямів: від живопису та графіки до скульптури та інсталяції. Заняття проводять досвідчені художники та педагоги, які діляться своїми знаннями і навичками з учасниками. Серед них – майстер-клас з гончарства, малювання кубічного портрету, майстер-клас «Звірята», під час якого діти малюють гуашшю та пишуть мазками, навчаються створювати гру кольорних плям та виявляти форму предметів [45]. Тема майстер-класів не обмежується художнім мистецтвом. Усі бажаючі мають можливість навчитися техніці вибійки у Наталії Кумановської або ж гри на гітарі у відомого луцького музиканта Богдана Гембіка [70].

До культурно-освітніх заходів, що проводить Музей сучасного українського мистецтва Корсаків, відноситься мистецьке суаре на тему «Жінка-воїн в міфології, історії та творчості української художниці Зірки Славки» в межах проєкту «Космогонія». Цей захід відбувся 15 лютого 2023 р. Спікерами виступили сама мисткиня Зірка Славка, мистецтвознавиця Зоя Навроцька та професор Волинського національного університету імені Лесі Українки Віктор Давидюк.

У зв'язку з повномасштабною війною Музей сучасного українського мистецтва Корсаків започаткували новий проєкт під назвою «Арт-батальйон»,

який триватиме до кінця війни. Суть проєкту полягає в проведенні щоденних творчих зустрічей. Адже мистецтво має і компенсаторні та психотерапевтичні властивості, які поповнюють нестачу сил людини, дозволяють краще адаптуватися до складних умов навколишнього світу та отримати позитивні емоції. Відвідувачі мають змогу відвідувати щоденні концерти, літературні зустрічі, вистави, перформанси, майстер-класи тощо. Музей запрошує до лав «Арт-батальйону» музикантів, художників, поетів, філософів, літераторів та кожен творчу особистість, яким є що сказати мовою мистецтва. А всі жителі та гості міста можуть стати як глядачами, так і учасниками даного проєкту [45].

Отже, впровадження інноваційних культурно-освітніх і мистецьких проєктів у музеях художнього профілю м. Луцька може слугувати прикладом організації такої діяльності для інших музеїв України. Такі проєкти дозволяють переосмислити традиційні підходи до музейної діяльності, зробити музеї доступнішими і зрозумілішими, довести цільовій аудиторії, що музейні заклади реагують на виклики часу, вивчають запити потенційних відвідувачів і стараються задовольнити їх потреби. Використання музеями в своїй діяльності цифрових технологій, інтерактивних форматів та новітніх освітніх програм сприяє розширенню цільової аудиторії та робить мистецтво доступнішим для широких верств суспільства.

Підготовка й реалізація музеями культурно-освітніх заходів сприяє формуванню мистецької грамотності громадян, залученню молоді Луцька до активної участі у культурному житті міста та розвитку творчого потенціалу відвідувачів. Завдяки сучасним підходам музеї художнього профілю продовжують залишатися відкритим простором для діалогу між мистецтвом і суспільством, підтримуючи давні традиції, формуючи нові та сприяючи впровадженню інновацій у сферу культури.

2.2. Механізми актуалізації мистецької спадщини

В умовах сучасних цивілізаційних викликів постає необхідність актуалізації мистецької спадщини, тобто, її вивчення й популяризації серед широкої аудиторії. Завдяки технологічному прогресу, цифровим технологіям, активному впровадженню інновацій та інтерактивності в експозиційно-виставкову, науково-дослідницьку, інші напрями роботи музеїв мистецька спадщина отримує друге життя, стає доступнішою для різних поколінь і вікових груп. Важливість актуалізації мистецької спадщини полягає не лише у збереженні культурних надбань, а й у створенні умов для їх активного використання в освітньому, науковому та соціальному контекстах. Вона сприяє залученню нових відвідувачів, розширенню можливостей культурного розвитку територій, формуванню сучасного діалогу між минулим і майбутнім. Таким чином, механізми актуалізації мистецької спадщини є ключовим елементом її збереження та подальшої інтеграції в сучасний культурний процес.

Актуалізація мистецької спадщини є важливим завданням музеїв художнього профілю Луцька, які з кінця XX ст. впродовж першої чверті XXI ст. стали не лише місцями збереження мистецьких предметів, а й культурно-освітніми платформами, що активно взаємодіють із сучасною аудиторією. В умовах глобалізації, цифровізації та зміни культурних запитів постійно існує потреба у нових підходах до репрезентації, розуміння та осмислення мистецької спадщини.

У динамічному середовищі цифрових інновацій сфера музейної справи стикається з вагомими викликами та можливостями. Розповсюдження цифрових технологій, таких як 3D-моделювання, віртуальна реальність та цифрове архівування, кардинально змінило підходи до збереження культурних артефактів, їх доступності та взаємодії з ними [28, с. 48]. Музеї художнього профілю м. Луцька усвідомлюють важливість впровадження

цифрових технологій у свою роботу та намагаються розвиватися і пробувати нові форми діяльності.

Так, приклад у такій діяльності показує Музей сучасного українського мистецтва Корсаків – наймолодший з музеїв художнього профілю м. Луцька. Зокрема, під час карантину у 2020 р., спричиненого пандемією COVID-19, музей пропонував відвідувачам 3-D – тур залом Актуального мистецтва. За допомогою сучасних технологій, перебуваючи поза стінами музею бажаючі мали можливість оглянути експозицію загалом, «підійти ближче» до будь-якого арт-об'єкта та роздивитися його деталі, просто перейшовши за відповідним посиланням [14].

Музей Корсаків часто доповнює виставки українських митців відео-артами, які допомагають художнику передати свої думки та ідеї, а відвідувачам – краще їх зрозуміти. За словами засновника і директора музею Віктора Корсака, можливості у цьому напрямку роботи безмежні. У Музеї Корсаків зробили доповнену реальність більше як до 100 картин, що в результаті забезпечило додаткову привабливість не лише для дітей, а і для дорослих відвідувачів, адже вона дає твору нові сенси та спонукає подивитися на нього з іншої точки зору [78].

Технологія доповненої реальності – одна з форм роботи, що використовується у практиці Музею сучасного українського мистецтва Корсаків. Її застосування не лише підвищує зацікавленість відвідувачів експозицією і виставками, а й сприяє глибшому розумінню представлених експонатів. В межах проєкту «Космогонія» така технологія була розроблена для кількох експонатів. Для цього відвідувачам потрібно завантажити додаток «Artvive» та спостерігати за предметами, що оживають [45].

Музей сучасного українського мистецтва Корсаків як сучасний культурний простір активно використовує у своїй роботі цифрові технології. Зокрема, для зручності були розроблені QR-коди, що розміщені поруч з експонатами і надають можливість відвідувачам отримати додаткову інформацію про твори мистецтва. Завдяки використанню QR-кодів Музей

Корсаків став доступнішим для різних категорій відвідувачів та більш інтерактивним, пропонуючи сучасний та захоплюючий досвід знайомства з модерним українським мистецтвом [46].

Крім цього музей робить кроки в сторону розширення співпраці в галузі цифрового збереження й обліку музейних предметів. У 2023 р. відбулася консультація команди Центру цифрової історії та команди Музею Корсаків з приводу впровадження Museum Digital – міжнародної цифрової платформи збереження та обліку музейних фондів. Це інноваційне рішення допоможе музеєві ефективніше зберігати і вести облік своїх колекцій. Така співпраця відкриває нові можливості для подальшого розвитку культурної та технологічної сфер в Україні [31]. Отже, Музей сучасного українського мистецтва Корсаків активно реагує на новітні виклики часу й оперативно застосовує інтерактивні технології в актуалізації творів сучасного образотворчого мистецтва.

У Музеї волинської ікони актуалізація художньої спадщини за допомогою цифрових технологій представлена електронним каталогом, що містить 234 пам'ятки іконопису XVI–XVIII ст. Цей каталог є результатом 30-річної дослідницької роботи наукових співробітників музею, які змогли зібрати, описати, внести в інвентарні книги сотні сакральних культурних цінностей, які складають нині вагомую частку Музейного фонду України [69]. Крім цього, у музеї також є розроблена за допомогою цифрових технологій віртуальна екскурсія.

Дієвим механізмом популяризації художньої спадщини музеями Луцька є соціальні мережі. Однією з головних переваг соціальних мереж є їх здатність швидко поширювати інформацію та створювати інтерактивну взаємодію. Завдяки соціальним мережам музеї активно популяризують мистецтво, оперативно інформують про події, які відбуватимуться, можуть активно взаємодіяти з аудиторією, створювати віртуальні екскурсії, проводити культурно-освітню діяльність. Музеї публікують фотографії та відеоролики з експонатами, розповідають про історії створення творів мистецтва та життя

художників, тим самим популяризуючи мистецтво серед широкої публіки. Соціальні мережі використовуються для анонсування виставок, лекцій, майстер-класів та інших заходів, що дозволяє залучити більше відвідувачів до таких культурно-освітніх і мистецьких програм.

Художній музей м. Луцька, Музей волинської ікони та Музей сучасного українського мистецтва Корсаків ведуть активно сторінки в соціальних мережах. Кожен з музеїв регулярно наповнює свої сайти та цифрові платформи.

Художній музей м. Луцька активно популяризує мистецтво у соціальній мережі «Facebook». На своїй фейсбук-сторінці музей публікує різноманітні матеріали, пов'язані з його діяльністю, анонсує відкриття виставок, або ж ділиться новинами про поточні заходи, повідомляє читачів про ювілейні та святкові події. Музей популяризує нові та забыті імена митців і показує суспільству їхні роботи, часто рекламує твори образотворчого мистецтва, отримані в подарунок від авторів, пише слова вдячності митцям.

Через соціальні мережі шанувальники мистецьких атракцій і різних мистецьких імпрез дізнаються про нові заходи та проекти, які організовує Художній музей м. Луцька: лекції, майстер-класи та інші культурно-освітні заходи. Музейні співробітники наповнюють сторінку історичними матеріалами або цікавими фактами про мистецьку спадщину Волині. Художній музей часто ділиться світлинами своїх буднів, постить відвідувачів, що приходять оглянути його експозицію й виставки. Хоча музей і не має віртуальної експозиції, однак, відкривши його сторінку на фейсбук, кожен може дізнатися більше не тільки про музей, а й подивитися та прочитати інформацію про роботи художників, які експонуються. Художній музей м. Луцька має понад 2 400 читачів на сторінці у фейсбук, тисячі читачів на різних соціальних платформах, що свідчить про зацікавленість діяльністю музею та його вміння популяризувати мистецьку спадщину [75].

Досить інформативною є фейсбук-сторінка Музею волинської ікони. Тут публікуються анонси про відкриття нових виставок, оприлюднюється

інформація про сакральне мистецтво Волині різних історичних періодів, представників волинської школи іконопису. Усі бажаючі можуть дізнатися про те, які лекції, майстер-класи та екскурсії плануються у музеї. На сторінці представлені безліч фото експонатів з фондів музею. Особливо варто відзначити велику кількість фотографій ікон, які є важливою частиною культурної спадщини волинського регіону. Музей активно використовує Facebook для популяризації мистецтва, залучення відвідувачів та спілкування з аудиторією [40].

Найактивніше популяризує мистецьку спадщину Волині Музей сучасного українського мистецтва Корсаків. Він використовує одразу кілька платформ: особистий сайт, Instagram, Facebook, TikTok та YouTube. Музейні співробітники усвідомлюють важливість соціальних мереж, намагаються наповнювати та урізноманітнювати свій контент, за яким сумарно стежать понад 33 000 облікових записів. Інстаграм музею має понад 14 000 фоловерів; музейники намагається всіляко популяризувати сучасне українське мистецтво. На сторінці можна бачити актуальні виставки, інформацію про митців, фотозвіти з заходів та майстер-класів. Це дозволяє залучати молодшу аудиторію та підтримувати постійний контакт з відвідувачами. Соціальна мережа фейсбук розрахована на популяризацію мистецтва серед різних вікових груп. Музей ділиться новинами, організаційними подіями, заохочує полеміку на теми мистецтва, загалом підтримує комунікацію з громадськістю.

Музей сучасного українського мистецтва Корсаків активно використовує платформу TikTok для популяризації мистецтва та заохочення молодшої аудиторії до комунікації. Співробітники публікують короткі відео, які демонструють процеси створення мистецьких шедеврів, подають маловідомі й цікаві факти про художників, їх роботи. Це дозволяє залучити насамперед молодь до осмислення категорій мистецтва, його стилів, підвищити загальний інтерес до творів сучасного українського мистецтва.

TikTok є потужною платформою для розповсюдження матеріалу через свою алгоритмічну систему, що працює над просуванням контенту, який

викликає інтерес користувачів та спрямований на тісну комунікацію. Короткі відео, що демонструють процеси створення творів мистецтва, цікаві факти про художників або фрагменти виставок можуть швидко стати вірусними, поширюючи знання про сучасне мистецтво та залучаючи нових відвідувачів. Завдяки цьому TikTok не лише популяризує конкретні виставки чи художні твори, але й сприяє загальному інтересу до мистецтва, підвищуючи його доступність для більшої кількості людей [43].

Сайт Музею Корсаків подає чимало актуальної інформації: увесь потрібний матеріал про його діяльність, художників та їх роботи. Музей також активно використовує YouTube для популяризації мистецтва. На офіційному каналі музею публікуються відео, що демонструють процеси створення мистецьких творів, інтерв'ю з художниками, анонси виставок, документальні фільми про мистецтво, інші цікаві матеріали.

Отже, соціальні мережі стали невід'ємною частиною роботи музеїв, дозволяючи їм активно популяризувати мистецтво, залучати різновікову аудиторію та створювати сучасний інтерактивний культурний простір. Музеї художнього профілю м. Луцька активно використовують цифрові платформи для популяризації своїх збірок. Їх присутність у соціальних мережах, таких як Instagram, Facebook, TikTok та YouTube, дозволяє залучати широку аудиторію, зокрема молодь, до мистецтва. Це сприяє не лише популяризації окремих виставок, а й формуванню сучасного культурного діалогу. Використання QR-кодів для надання додаткової інформації про експонати також сприяє зручності та поглибленому розумінню мистецтва. Крім того, музеї художнього профілю м. Луцька роблять перші кроки у сфері цифрового збереження та обліку фондів, що є важливим для довготривалого збереження культурної спадщини.

2.3. Взаємодія музеїв і територіальної громади

Співпраця між музеями та Луцькою територіальною громадою є надзвичайно важливою. Музеї художнього профілю забезпечують важливу роль у популяризації мистецтва, організовуючи виставки, майстер-класи, лекції та екскурсії, що сприяє глибшому розумінню важливості збереження та вивчення культурної спадщини. Спільна робота між музеями та громадою дозволяє краще популяризувати мистецтво не тільки серед місцевих жителів, а й серед туристів. Для дітей та молоді відвідування музеїв художнього профілю та участь у культурних заходах розширює кругозір, розвиває критичне мислення та навички дослідження. Співпраця музеїв з гімназіями, ліцеями, коледжами й університетами завдяки створенню інтерактивних програм робить навчання цікавим та практичним. Спільна робота може залучати гостей до регіону через створення туристичних маршрутів, екскурсійних програм, що не тільки збагачує культурне життя, а й сприяє економічному розвитку території.

Керівництво і наукові співробітники Художнього музею м. Луцька, Музею волинської ікони та Музею сучасного українського мистецтва Корсаків розуміють важливість співпраці з територіальною громадою і роблять впевнені кроки до її зміцнення. Однією з форм співпраці громади та музейних закладів є проходження практики студентами Волинського національного університету ім. Лесі Українки у цих закладах. Такий вид партнерства сприяє професійному розвитку молоді, залученню нових фахівців до сфери культури та популяризації мистецтва серед молодого покоління. Студенти отримують практичні навички роботи з експонатами, вивчають музейну справу, а долучаються до проведення екскурсій, організації виставок, інших культурних заходів. Для музею це можливість залучити молодих спеціалістів до своєї діяльності, отримати нові креативні ідеї та підтримку в реалізації проєктів. Таким чином, ця практика є корисною як для студентів, так і для музею та

громади загалом, оскільки сприяє поширенню культурних знань і розвитку місцевої культурної сфери.

У 2025 р. відбувалася реалізація шостого спільного проєкту Музею волинської ікони та Технічного фахового коледжу Луцького Національного технічного університету. Ця співпраця мала на меті збір коштів на підтримку Збройних Сил України в період повномасштабної війни.

Напередодні Великодніх свят Музей волинської ікони у своїх виставкових залах періодично експонує творчі роботи учнів, майстрів та слухачів Технічного фахового коледжу ЛНТУ на пасхальну тематику. Студенти, які здобувають фах живописців, кравців, вишивальниць, флористів і дизайнерів, демонструють власні творчі доробки. Усі охочі мають змогу подивитися на їхні роботи у музеї, а також за бажанням долучитися до благодійної справи та придбати виріб, який сподобався. Серед товарів, які можна купити – авторські оздоблені великодні кошики; флористичні пасхальні композиції, кожна з яких має своє унікальне оформлення з квітів та декоративних елементів; дизайнерські картини; барвисті вишиті тематичні скатертини, рушники та серветки. Цей проєкт має значну соціальну цінність, тому що, об'єднуючи студентів, викладачів, майстрів та відвідувачів навколо спільної благодійної мети, сприяє згуртуванню територіальної громади та вихованню соціальної відповідальності у різних категорій учасників [6].

До співпраці музеїв художнього профілю м. Луцька та місцевої територіальної громади можна віднести організацію виставок луцьких художників. Адже таким чином відбувається підтримка й популяризація їх робіт та залучення громадян до культурного життя міста.

У кожному з трьох музеїв можна часто зустріти виставки такого роду, що свідчать про хороший результат як для музеїв, так і для митців [40, 42, 75]. Яскравим прикладом такої плідної співпраці є виставка творів луцького художника Геннадія Юр'єва «Відчути музику трави», який експонував свої роботи у Художньому музеї м. Луцька в 2022 р. Презентація 38 живописних творів привернула увагу не лише постійних шанувальників творчості

Г. Юр'єва, а й широкого кола пересічних відвідувачів, що свідчить про високий рівень зацікавленості та актуальність такого культурного заходу. Формат виставки був ретельно продуманий і відрізнявся від звичних музейних стандартів: організатори прагнули створити справжнє свято для художника, акцентуючи увагу на особливостях його творчої концепції [75].

Такий підхід демонструє відкритість музею до нових форм взаємодії з митцями і публікою, гнучкість у презентації сучасного мистецтва та бажання говорити з відвідувачем живою, емоційною мовою. Значення такого роду заходів виходить за межі типової мистецької події, адже в першу чергу це показує результат співпраці між Художнім музеєм м. Луцька та територіальною громадою. Такі проєкти не лише популяризують імена митців Луцька, але й висвітлюють музей як центр сучасного культурного процесу, підсилює думку, що саме цей заклад відіграє важливу роль в розвитку культури регіону. В такому випадку музей стає посередником між митцями та їх творами мистецтва і територіальною громадою, надаючи їм простір для діалогу у своїх виставкових залах.

На урочистих відкриттях виставок, інших мистецьких заходів часто можна побачити представників влади, як свідчення співпраці між музеєм і керівництвом громади. Одним із прикладів такої взаємодії стало святкування в 2023 р. 50-річчя Художнього музею, яке відбулося за участі широкого кола гостей. На заході були присутні представники обласної та місцевої влади, що свідчить про визнання музею як вагомого культурного осередку регіону. Також на ювілей завітали художники, які співпрацюють з музеєм у рамках виставкових проєктів. Цей захід не лише підкреслив значущість музею, а й став майданчиком для обговорення подальших перспектив розвитку мистецького простору Луцька. Завдяки такій активній співпраці музей виконує важливу функцію не лише як місце збереження художньої спадщини, а й як платформа для культурного діалогу між митцями, науковцями, студентами та громадою загалом [76].

Важливою є співпраця музеїв художнього профілю м. Луцька та громадських організацій. Завдяки такому виду партнерства реалізуються проєкти, які не тільки сприяють популяризації мистецької спадщини, а й виконують свою роль – залучення різних верств населення до пізнання культурної спадщини та її збереження. Прикладом може слугувати художньо-мистецька акція, яку провів у 2015 р. Художній музей м. Луцька разом з Луцьким міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що носить назву «На гостини та гостинці від музейної киці». Музей організував культурне дозвілля для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Для дітей провели екскурсію залами музею, після чого відбувся майстер-клас з розмальовування казкових котів. На згадку про зустріч кожен учасник отримав подарунок та солодощі [50].

Для музеїв художнього профілю м. Луцька характерна співпраця з місцевими художніми школами. Така співпраця упродовж кількох десятиків років триває між Художнім музеєм м. Луцька та Луцькою художньою школою. В 2023 р. у залах музею відкрилася виставка творчих робіт учнів художньої школи. Експозиція представляла творчі роботи, створені в незвичайних та складних умовах – в укриттях під час повітряних тривог. Музей надав свої зали для представлення творчості юних мешканців міста Луцька, підтримавши їх у складний час та надавши можливість висловити власні почуття та емоції через мистецтво. Такий захід – це важливий крок у підтримці психологічного стану дітей, збереженні їхнього емоційного здоров'я та документуванні унікального досвіду нинішнього молодого покоління. Надання музейного простору для експонування робіт учнів художньої школи сприяє популяризації дитячої творчості та забезпечує можливість широкій громадськості ознайомитися з унікальними мистецькими творами, що відображають актуальні суспільно-політичні реалії [75].

А Музей сучасного українського мистецтва Корсаків у 2025 р. підготував виставку «АРТ постріл: Мистецтво народжене війною». В результаті співпраці з громадською організацією «Пятерня» були експоновані

роботи, які відображають емоції, досвід і внутрішню боротьбу українців, що переживають війну, і демонструють силу мистецтва як інструменту реабілітації. Усі твори підготовлені в рамках арттерапевтичного проекту організації. Кураторкою проекту стала очільниця громадської організації «Пятерня» Тетяна Мялковська, яка працювала разом із групою волонтерів, щоб допомогти через творчість ветеранам та їхнім сім'ям, дітям та молоді відволіктися від складної воєнної ситуації в країні та знайти психологічну рівновагу [5].

Виявом співпраці між художніми музеями та територіальною громадою міста Луцька є проведення музеями різноманітних конкурсів. Такі заходи дозволяють залучати населення до вивчення й популяризації культурної спадщини, активізувати творчу діяльність місцевої спільноти, підтримувати діалог між музейними працівниками та мешканцями і гостями міста.

Так, Музей сучасного українського мистецтва Корсаків досить часто організовує такі конкурси. Один з них під назвою «У пошуках міфів» відбувся у 2023 р. Ініціатори конкурсу прагнули зібрати різноманітні історії, міфи, легенди, наукові теорії щодо народження світу – від вибуху до створення землі, природи, людини, культури, суспільства, а також цікаві гіпотези щодо майбутнього. Кожен учасник мав пропонувати до розгляду міф, історію, легенду тощо на космогонічну тему – поданий матеріал міг бути як у формі тексту, так і супроводжуватися візуалізацією. Кращі пропозиції були використані при формуванні сюжету найбільшої у світі картини, яку створював художник Петро Антип – «Космогонія». На переможців конкурсу чекали призи – ескізи, начерки Петра Антипа, створені в межах проекту «Космогонія». Таким чином, взаємодія музеїв і громади через творчі мистецькі конкурси зміцнює соціальні зв'язки та розвиває культуру участі в суспільному житті міста і регіону [48].

Отже, співпраця музеїв художнього профілю м. Луцька з територіальною громадою дозволяє розширювати роботу у сфері вивчення, збереження та популяризації мистецької спадщини. Важливим аспектом є

організація виставок волинських художників, що дозволяє підтримувати творчість митців і залучати громаду до активного культурного життя міста. Прикладами успішної взаємодії є спільні благодійні проєкти, такі як великодня виставка-продаж робіт для збирання донатів для потреб Збройних Сил України; такі ініціативи не лише мають соціальне значення, але й сприяють згуртуванню громади навколо спільних цінностей та благодійних цілей.

Організація конкурсів також слугує потужним інструментом залучення громади до культурного процесу. Співпраця з освітніми установами, художніми студіями та школами, громадськими та благодійними організаціями сприяє розвитку творчості молодих жителів громади, утвордженню соціальної відповідальності, громадянської активності місцевих мешканців, а також зміцнює позиції музеїв художнього профілю як центрів сучасного культурного життя міста Луцька і Волинської області загалом.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження зроблено наступні висновки.

Художній музей м. Луцька, Музей волинської ікони та Музей сучасного українського мистецтва Корсаків відіграють важливу роль в культурному житті міста. Усі три музеї особливу увагу зосереджують на фондовій та науково-дослідницькій діяльності, а також питаннях актуалізації культурно-мистецької спадщини. Їхні напрацювання забезпечують успішний розвиток музейної справи на Волині, активізують культурно-мистецьке життя області. Зокрема, фондова робота слугує накопиченню музейних предметів образотворчого типу, їх належній реєстрації й обліку, сприяє подальшим атрибуції та переатрибуції музейних предметів, їх реставрації, консервації та загалом збереженню культурних цінностей.

Експозиційно-виставкова діяльність музеїв характеризується різноманітністю форм та активним впровадженням інноваційних технологій. Така робота спрямовується на те, щоб повноцінно працювати на відвідувача, виховувати в нього мистецько-естетичні смаки, популяризувати музей як вагомий соціокультурний осередок мистецького життя Луцька, Волині, України загалом.

Цій же меті слугує організація музеями виставкової діяльності, яка в останні два десятиріччя значно активізувалася й проводиться із урахуванням нових суспільних і культурних викликів ХХІ ст. Художній музей м. Луцька, Музей волинської ікони та Музей сучасного українського мистецтва Корсаків активно працюють над створенням як традиційних, так і сучасних виставок, застосовуючи інноваційні підходи до їх формування. За допомогою виставкової діяльності музеї популяризують життєпис і творчість волинських художників, волинську школу іконопису, сучасне українське образотворче мистецтво.

Отже, експозиційно-виставкова діяльність художніх музеїв м. Луцька спрямована не лише на презентацію мистецьких творів, а й виступає потужним

інструментом музейної комунікації, впровадження новітніх освітніх програм та майданчиком ведення діалогу. На основі аналізу діяльності Художнього музею м. Луцька ми прийшли до висновку, що освітні програми цього закладу спрямовуються на зміцнення контактів між музеєм та молодіжними центрами, освітніми закладами, закладами культури, самодіяльними або приватними галереями мистецтв. Це дозволило розширити коло відвідувачів, обсяги презентації музейних експонатів, масштаби і зміст мистецьких акцій. Означений підхід сприяв реалізації концепції музею як засобу комунікації, наближенню музейних предметів до відвідувачів, їх естетичному вдосконаленню, поглибленню зацікавленості культурною спадщиною свого народу.

Кожен з музеїв пропонує заходи для різновікової аудиторії, пропонуючи різні форми їх проведення. Найочікуванішою та наймасовішою культурно-мистецькою акцією є «Ніч у музеї». Десятки відвідувачі приходять до музею з нагоди Міжнародного дня музеїв оглянути нову виставку, послухати виступи мистецьких колективів та просто поспілкуватись. Тоді ж як проєкт «Галерея однієї картини», що демонструє шедеври сучасних українських митців у громадських просторах, таких як супермаркети, допомагає зробити мистецтво ближчим та доступнішим для людей. Вона сприяє розвитку культурного середовища міста, залученню нових відвідувачів до мистецького життя регіону та інтеграції українського мистецтва у глобальний культурний контент.

Актуалізація культурної спадщини є одним із ключових завдань музеїв в сучасному світі. Завдяки цифровим технологіям, мультимедійним платформам та соціальним мережам мистецтво стає доступнішим для різних поколінь і соціальних груп, розширюється цільова аудиторія музеїв та формується новий формат комунікації між культурними інституціями та суспільством. Музеї художнього профілю м. Луцька активно впроваджують цифрові технології, використовуючи доповнену реальність, QR-коди, 3D-

тури, інтерактивні експозиції, що забезпечує новий рівень взаємодії з мистецтвом.

Особливо важливим інструментом популяризації мистецтва є соціальні мережі, які дозволяють музейним співробітникам оперативно інформувати про виставки, інші заходи та мистецькі події, взаємодіяти з відвідувачами, ділитися цікавими фактами та освітніми матеріалами. Найпрогресивнішим у цій сфері виявився Музей сучасного українського мистецтва Корсаків, який активно популяризує мистецтво в соціальних мережах, адаптуючи контент під різні вікові категорії та використовуючи різноманітні формати подачі.

Співпраця музеїв художнього профілю м. Луцька з територіальною громадою є важливим чинником у розвитку культурного середовища міста. Взаємодія з місцевими мешканцями, освітніми закладами, громадськими організаціями та представниками влади дозволяє музеям залучати нові соціальні групи до культурного життя міста, створювати актуальні освітні та мистецькі проекти, взаємодіяти із благодійниками і меценатами, популяризувати творчість художників та інших представників мистецької сфери різних поколінь. Інтеграція музеїв у життя громади не лише посилює їхню значущість, а й сприяє формуванню цілісного культурного простору, який об'єднує мистецтво, освіту та соціальну активність, формує туристичну привабливість міста Луцька, дає змогу включати музеї художнього профілю до різноманітних грантових проєктів та програм, використовувати їх потужність у різних ділянках функціонування волинського регіону.

Здійснення комплексного аналізу діяльності музеїв художнього профілю м. Луцька дозволило сформулювати окремі рекомендації щодо активізації їх діяльності із збереження, використання та популяризації мистецьких культурних цінностей. Вважаємо, що залишається актуальним питання вироблення дієвих механізмів співпраці між музеями та органами державної влади, керівництвом Луцької територіальної громади щодо посилення підтримки музейної справи, особливо її фінансування. Обов'язковим є подальше активне залучення громадськості до проєктів, які пропонують та

реалізують музеї художнього профілю. Варто активізувати увагу на урізноманітненні форм роботи з молодіжною аудиторією, а також на розширенні міжнародної співпраці, взаєминах із міжнародними музейними організаціями, що важливо з огляду на вивчення зарубіжного досвіду діяльності художніх музеїв.

А загалом музеї художнього профілю м. Луцька динамічно розвиваються, відповідаючи на непрості виклики сучасності. Завдяки поєднанню традиційних та інноваційних напрямів, форм і методів роботи, вони залишаються важливими культурними центрами, що об'єднують мистецтво та сучасні технології, використовують різні форми культурно-освітньої роботи для встановлення тісніших взаємин з соціумом, здійснюють численні заходи на місцевому, регіональному й загальноукраїнському рівнях щодо активізації мистецького життя Волині.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Більо Л. Експозиційна та виставкова діяльність музеїв Волинської області (1991–2016 рр.). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. №4 С. 132–137.
2. «Великодній вернісаж»: у Музеї волинської ікони відкрилась виставка. URL: <https://suspilne.media/lutsk/727961-velikodnij-vernisaz-u-muzei-volinskoj-ikoni-vidkrilas-vistavka/> (дата звернення: 21.02.2025).
3. Вигоднік А., Василевська С. Виставкова діяльність у Музеї волинської ікони. *Волинська ікона: дослідження та реставрація. Матеріали XV міжнародної наукової конференції*. Луцьк, 25 – 26 вересня 2008. С. 11–14.
4. Вигоднік А., Василевська С. Маркетингова діяльність у Музеї волинської ікони. *Волинський музей, історія і сучасність*. Луцьк, 2014. №5. С. 26–31.
5. Війна очима мистецтва: у Музеї Корсаків експонуватимуть унікальну виставку. URL: <https://lutsk.rayon.in.ua/news/773628-viyna-ochima-mistetstva-u-muzei-korsakiv-eksponuvatimut-unikalnu-vistavku> (дата звернення: 24.02.2025).
6. Волинський краєзнавчий музей. URL: <https://volynmuseum.com/> (дата звернення: 27.04.2025).
7. Гаврилюк С. Художній музей м. Луцька: фондова і науково-дослідна робота у 1973–2023 рр. *Дослідження з історії України в умовах російсько-української війни: виклики, завдання, результати*. Корсунь-Шевченківський : ФОП Майдаченко І. С., 2024. С. 182–188.
8. Гаврилюк С. Художній музей м. Луцька як осередок збереження й популяризації мистецької спадщини. *Актуальні питання суспільних наук: соціологія, політологія, філософія, історія: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 8–9 жовтня 2021 року)*. Київ : «Київська наукова суспільствознавча організація», 2021. С. 9–12.

9. Гаврилюк С. В., Надольська В. В. Музеї світу: комунікаційні стратегії та формування іміджу. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Наук. збірник. Напрям: Культурологія*. 2024. Вип. 48. С. 327–333.

10. Головей В. Цифровізація колекцій художніх музеїв і галерей: зарубіжний та український досвід. *Волинський музейний вісник: Наук. зб.: Вип. 13.* / Департамент культури, молоді та спорту Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. музеєзнавства, пам'яткознавства та інформ.-аналіт. діяльн. ВНУ імені Лесі Українки; упоряд. Є. І. Ковальчук. Луцьк: ПП «Волинська друкарня», 2023. С. 194–197.

11. «Думи» про сенси людського буття та дерев'яний танк: у Луцьку відкрилася унікальна виставка артоб'єктів. Фоторепортаж. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/dumy-pro-sensy-liudskoho-buttia-ta-derevianyuy-tank-u-lutsku-vidkryl/> (дата звернення: 13.02.2025).

12. Єлісєєва Т. Музей волинської ікони. До 20-річчя діяльності. *Волинська ікона: дослідження та реставрація*. Матеріали XX міжнародної наукової конференції. Луцьк, 27–28 серпня 2013. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2013. С. 6–8.

13. Жукова О. Вітчизняна практика стратегічного планування розвитку музеїв. *Волинський музейний вісник: Наук. зб.: Вип. 12 / Упр-ня культури з питань релігій та національностей Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. музеєзнавства, пам'яткознавства та інформ.-аналіт. діяльності ВНУ імені Лесі Українки; упоряд. Є. І. Ковальчук. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2022. С. 14–20.*

14. Залишайся вдома: Музей Корсаків запрошує на 3D-екскурсію. URL: https://volyn.tabloyid.com/art/zalishaisiavdoma-muzei-korakiv-zaproshue-na-3d-ekskursiiu?utm_source (дата звернення: 22.02.2025).

15. Звіт про роботу Волинського краєзнавчого музею, комунального закладу Волинської обласної ради у 2011 році. *Волинський музейний вісник: Наук. зб.: Вип. 3.* / Упр-ня культури, з пит. релігій та націонал. Волин. ОДА;

Волин. краєзн. музей; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки; Упоряд. Є. Ковальчук, А. Силук. Луцьк, 2012. С. 213–233.

16. Звіт про роботу Волинського краєзнавчого музею, комунального закладу Волинської обласної ради, у 2016 році. *Волинський музейний вісник* : Наук. зб.: Вип. 9. Упоряд. Є. Ковальчук, А. Силук. Луцьк, 2018. С. 265–294.

17. Звіт про роботу Волинського краєзнавчого музею у 2021 році. *Волинський музейний вісник*: Наук. зб.: Вип. 12 / Упр-ня культури з питань релігій та національностей Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. музеєзнавства, пам'яткознавства та інформ.-аналіт. діяльності ВНУ імені Лесі Українки; упоряд. Є. І. Ковальчук. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2022. С. 207–223.

18. Звіт про роботу Волинського краєзнавчого музею у 2022 році. *Волинський музейний вісник*: Наук. зб.: Вип. 13. / Департамент культури, молоді та спорту Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. музеєзнавства, пам'яткознавства та інформ.-аналіт. діяльн. ВНУ імені Лесі Українки; упоряд. Є. І. Ковальчук. Луцьк: ПП «Волинська друкарня», 2023. С. 261–275.

19. Звіт про роботу Волинського краєзнавчого музею у 2023 році. *Волинський музейний вісник*: Наук. зб.: Вип. 14. / Департамент культури, молоді та спорту Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. музеєзнавства, пам'яткознавства та інформ.-аналіт. діяльн. ВНУ імені Лесі Українки; упоряд. Є. І. Ковальчук. Луцьк: ПП «Волинська друкарня» 2024. С. 150–170.

20. Зінчук М. Виставкова діяльність Художнього музею міста Луцька. *Актуальні питання музеєзнавства, пам'яткознавства*: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції. Мукачєво, 31 березня 2023 р. Мукачєво : РВВ МДУ, 2023. С. 12–13.

21. Зінчук М. Музей сучасного українського мистецтва Корсаків: культурно-освітні проекти. *Актуальні питання музеєзнавства, пам'яткознавства*: Збірник тез доповідей за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 14 лютого 2025 р. Мукачєво, 2025. С. 12–13.

22. Зінчук М. Музеї художнього профілю м. Луцька як привабливі туристичні об'єкти. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених*. Луцьк, 2024. С. 469–472.

23. Зінько Д. Виставкова діяльність Художнього музею на початку нової доби. *Волинський музей: історія і сучасність*. Луцьк, 2009. №4. С. 161–162.

24. Зінько Д. 85 років від дня народження О. В. Байдукова (1923–2005) – народного художника України. *Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2008 рік* / Ред.-упоряд. Є. І. Ковальчук, Е. С. Ксендзук. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2007. С. 75–76.

25. Зінько Д. З історії становлення Художнього музею у Луцьку. *Минуле і сучасне Волині і Полісся: Луцьк в історії Волині та України: Матеріали XXXV Міжнародної історико-краєзнавчої наукової конференції*. Луцьк, 16–17 вересня 2010 р. С. 346–348.

26. Зінько Д. А. Художній музей м. Луцька – осередок культурно-мистецького життя регіону. *Науковий вісник ВНУ імені Лесі Українки. Серія : Історичні науки*. Луцьк, 2012. № 11 (236). С. 130–134.

27. Карпюк Л., Москалюк І. Методика створення і проведення екскурсій-квестів у Музеї волинської ікони. *Волинський музейний вісник: Наук. зб.: Вип. 14. / Департамент культури, молоді та спорту Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. музеєзнавства, пам'яткознавства та інформ.-аналіт. діяльн. ВНУ імені Лесі Українки; упоряд. Є. І. Ковальчук*. Луцьк: ПП «Волинська друкарня» 2024. С. 45–51.

28. Квітка С. Вплив цифрових технологій на професійну підготовку публічних службовців у контексті цифрової трансформації в музейній справі. *Аспекти публічного управління*. 2023. № 11 (4). С. 47–54. URL: <https://doi.org/10.15421/152352>.

29. Ковальчук Є. І. Формування фонду сакрального мистецтва у Волинському краєзнавчому музеї (1929–2012 роки) : Монографія. Луцьк : Волинські старожитності, 2013. 296 с.

30. Козира Є. Художній музей, відділ ВКМ, та його роль у формуванні загальних компетентностей студентської молоді. *Волинський музейний вісник*: Наук. зб.: Вип. 13. / Департамент культури, молоді та спорту Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. музеєзнавства, пам'яткознавства та інформ.-аналіт. діяльн. ВНУ імені Лесі Українки; упоряд. Є. І. Ковальчук. Луцьк: ПП «Волинська друкарня», 2023. С. 198–201.

31. Команда Центру цифрової історії відвідала Музей Корсаків: як співпрацюють інституції. URL: https://kultura.rayon.in.ua/news/635295-komanda-tsentru-tsifrovoi-istorii-vidvidala-muzey-korsakiv-yak-spivpratsyuuyut-institutsii?utm_source (дата звернення: 22.02.2025).

32. Корсак В., Антип П. Космогонія добра і зла, або Про що не знав Заратустра. Луцьк: Галерея сучасного мистецтва України «Арт-кафедра», 2024. 380 с.

33. Левицька Т. З історії створення і діяльності Художнього музею у Луцьку. *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Луцька міська громада: історія, традиції, люди*: Матеріали XXVI Міжнародної історико-краєзнавчої наукової конференції. Луцьк, 2007 р. С. 130–132.

34. Левицька Т. Портрет у музеї : Подорож залами картинної галереї в Луцьку. *Радянська Волинь*. 1990. 7 квіт.

35. Левицька Т. Рисунки вуглем Карела Якубека в зібранні Волинського краєзнавчого музею. *Волинський музейний вісник*: Наук. зб.: Вип. 13. / Департамент культури, молоді та спорту Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. музеєзнавства, пам'яткознавства та інформ.-аналіт. діяльн. ВНУ імені Лесі Українки; упоряд. Є. І. Ковальчук. Луцьк: ПП «Волинська друкарня», 2023. С. 220–223.

36. Левицька Т. Художній музей у Луцьку. Відділ Волинського краєзнавчого музею : Путівник. Луцьк : Медіа, 2003. 16 с., фото.

37. Мірчук О. Відкрився музей сучасного українського мистецтва Корсаків. *Вісник+К*. 2018. №35 (1170) С. 3.

38. «Молитва за Україну»: у Музеї волинської ікони презентували нову виставку. URL: https://suspilne.media/lutsk/850567-molitva-za-ukrainu-u-muzei-volinskoj-ikoni-prezentuvali-novu-vistavku/?utm_source (дата звернення: 11.02.2025).

39. Музеезнавство. 2.2. Експозиційна діяльність // MegaLib.com.ua / URI: http://megalib.com.ua/content/7963_22_Ekspoziciina_diyalnist.html (дата звернення 09.02.2025).

40. Музей волинської ікони. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100077463801940> (дата звернення: 22.02.2025).

41. Музей волинської ікони. URL: https://anga.ua/articles/tsikava_ukraina/muzei_volynskoi_ikony.html (дата звернення: 15.02.2025).

42. Музей Корсаків URL: https://www.instagram.com/msumk_lutsk/ (дата звернення: 13.02.2025).

43. Музей Корсаків. URL: https://www.tiktok.com/@museum_lutsk?_t=ZM-8u8TX20NLSY&_r=1 (дата звернення: 22.02.2025).

44. Музей сучасного українського мистецтва Корсаків. URL: <https://www.facebook.com/msumk> (дата звернення: 12.02.2025).

45. Музей сучасного українського мистецтва Корсаків URL: <https://msumk.com/about/> (дата звернення: 17.02.2025).

46. Музей сучасного українського мистецтва Корсаків. URL: <https://izi.travel/en/0069-muzey-suchasnogo-ukrainskogo-mistectva-korsakiv/uk> (дата звернення: 22.02.2025).

47. Музей сучасного українського мистецтва Корсаків запрошує на першу відкриту виставку після карантину: «Протистояння» художника з Дніпра Сергія Алієва-Ковики. URL: <https://msumk.com/muzej-suchasnogo->

ukrayinskogo-mystetstva-korsakiv-zaproshuye-na-pershu-vidkrytu-vystavku-pislya-karantynu-protystoyannya-hudozhnyka-z-dnipra-sergiya-aliyeva-kovyky/ (дата звернення: 12.02.2025).

48. Музей сучасного українського мистецтва Корсаків оголошує конкурс « У пошуках міфів». URL: https://kultura.rayon.in.ua/news/581368-muzey-suchasnogo-ukrainskogo-mistetstva-korsakiv-ogoloshue-konkurs-u-poshukakh-mifiv?utm_source (дата звернення: 28.04.2025).

49. На гостини і гостинці від киці Марго. URL: https://volyn-kray-mus.at.ua/news/na_gostini_ta_gostinci_vid_kici_margo/2016-03-07-894 (дата звернення: 21.02.2025).

50. «На гостини та гостинці від музейної киці». URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/publications/na-gostyny-ta-gostynci-vid-muzeynoyi-kusi> (дата звернення: 24.02.2025).

51. Надольська В. Інтерактивні музейні технології: «Ніч музеїв». *Волинський музейний вісник*. Наук. зб. Вип. 7. / упр-ня культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки ; упоряд. А. Силюк. Луцьк : МП «Пульс», 2015. С. 227–230.

52. Надольська В. Робота з відвідувачами у музеях Волинської області: традиції та новації. *Волинський музейний вісник* : Наук. зб. Вип. 6 : / упр-ня культури Волин. ОДА ; Волин. краєзн. музей ; каф. документознавства і музейн. справи СНУ ім. Лесі Українки ; упоряд. А. Силюк. Луцьк : МП «Пульс», 2014. С. 53–56.

53. Надольська В. Художній музей як соціокультурний феномен: еволюція, місія, перспективи. *Волинський музейний вісник*: Наук. зб.: Вип. 13. / Департамент культури, молоді та спорту Волин. ОДА; Волин. краєзн. музей; каф. музеєзнавства, пам'яткознавства та інформ.-аналіт. діяльн. ВНУ імені Лесі Українки; упоряд. Є. І. Ковальчук. Луцьк: ПП «Волинська друкарня», 2023. С. 189–194.

54. Найбільша картина у світі: в Луцьку презентують проєкт «Космогонія». URL: <https://www.volynnews.com/news/all/naybilsha-kartyna-u-sviti-v-lutsku-prezentuiut-proyekt-kosmohoniia> (дата звернення: 18.02.2025).

55. «Олюднені образи»: до Луцька привезли 69 народних ікон з приватної колекції. URL: [https://www.volynnews.com/news/all/oliudneni-obrazy-do-lutska-pryvezly-69-narodnykh-ikon-z-pryvatnoyi-kolektsiyi-foto-/](https://www.volynnews.com/news/all/oliudneni-obrazy-do-lutska-pryvezly-69-narodnykh-ikon-z-pryvatnoyi-kolektsiyi-foto/) (дата звернення: 11.02.2025).

56. Пилипчук А. М., Надольська В. В. Виставкова діяльність Музею сучасного українського мистецтва Корсаків. *Актуальні проблеми розвитку природничих та гуманітарних наук* : збірник матеріалів V Міжнар. наук.практ. конф. (11 листопада 2021 р.) / відп. ред. Голуб Г. С., Зінченко М. О. Луцьк, 2021. С. 486–488.

57. Подарунок із Чикаго: у Луцькому Художньому музеї – нові картини. ФОТО. URL: <https://volyn.tabloyid.com/zhittia/podarunok-iz-chikago-u-lutskomuhudozhnomu-muzeyi-novi-kartini-foto> (дата звернення: 15.02.2025).

58. Положення про Музейний фонд України. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20 липня 2000 р., № 1147. URL : <http://www.consultant.parus.ua/?doc=02JXY5562D> (дата звернення: 28.03.2025).

59. Про музеї та музейну справу. Закон України від 29.06.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.03.2025).

60. Про найбільший український музей сучасного мистецтва: Павло Гудімов та Віктор Корсак. URL: https://www.youtube.com/watch?v=yCnzjJvDj_k&t=412s (дата звернення: 17.02.2025).

61. Погляд на мистецтво. Феномен Музею Корсаків у Луцьку. URL: <https://academyart.org.ua/a-view-on-art/korsaks> (дата звернення: 21.02.2025).

62. Слота О. 30 років від часу відкриття у м. Луцьку картинної галереї (1973). *Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2013 рік* / Упр. культури і туризму Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім.

Олени Пчілки; упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба. Луцьк : Твердиня, 2012 . С. 90–93.

63. Старикова О. 50 років від часу відкриття у м. Луцьку картинної галереї, тепер Художнього музею (1973). *Календар знаменних і пам'ятних дат Волині на 2023 рік* / Волин. обл. рада, Упр. культури, з питань релігій та національностей Волин. ОДА, Волин. краєзн. музей, Волин. ДОУНБ ім. Олени Пчілки; ред.-упоряд.: Є. І. Ковальчук, А. А. Понагайба ; відп. за вип.: О. Г. Важатко, Н. В. Граніч. Луцьк : Терен, 2022. С. 183–187.

64. Статут Волинського краєзнавчого музею (нова редакція). 15 березня 2013 р. 9 с. *Науковий архів Волинського краєзнавчого музею*.

65. Тематико-експозиційний план постійної експозиції Художнього музею у Луцьку – відділу ВКМ. 2014 р. Каталогний перелік затверджених експонатів. 56 с. *Науковий архів Волинського краєзнавчого музею*.

66. У Луцьку відбулася ніч мистецтва «Космогоніч». URL: <https://volyn.tabloyid.com/art/u-lutsku-vidbulasia-nich-mistetstva-kosmogonich-foto> (дата звернення: 21.02.2025).

67. У Луцьку відзначили річницю відкриття Художнього музею. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/publications/u-lucku-vidznachyly-richnycyu-vidkryttya-hudozhnogo-muzeyu> (дата звернення: 21.02.2025).

68. У Луцьку започаткували проєкт «Музей зустрічає Героїв!». URL: <https://kultura.rayon.in.ua/news/560071-u-lutsku-zapochatkuvali-proekt-muzey-zustrichae-geroiv> (дата звернення: 21.02.2025).

69. У Музеї волинської ікони створили електронний каталог пам'яток іконопису. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3922945-u-muzei-volinskoi-ikoni-stvorili-elektronnij> (дата звернення: 22.02.2025).

70. У Музеї Корсаків відбудеться майстер-клас із вибійки від Наталії Кумановської. URL: <https://kultura.rayon.in.ua/news/510520-u-muzei-korsakiv-vidbudetsya-mayster-klas-iz-vibiyki-vid-natalii-kumanovskoi> (дата звернення: 21.02.2025).

71. У Художньому музеї Луцька зберігаються шедеври, які коштують не один мільйон доларів. URL: https://www.volynpost.com/news/155610-u-hudozhnomu-muzei-lucka-zberigayutsia-shedevry-iaki-koshtuyut-ne-odyn-miljon-dolariv#google_vignette (дата звернення: 16.02.2025).

72. Харченко О. Інноваційні технології в культурно-просвітницькій діяльності художніх музеїв України початку XXI ст. *Сіверщина в історії України*: зб. наук. праць / [Ред. кол. : Савицький О. Д. (гол.), Титова О. М. (заст. гол.), Білокінь С. І. та ін.] / Нац. заповід. «Глухів», Центр пам'яткознавства НАН України і УТОPIK. Київ ; Глухів : Центр пам'яткознавства НАН України і УТОPIK, 2015. Вип. 8. С. 358–361.

73. Харченко О. В. Музеї художнього профілю в контексті культурної політики України на сучасному етапі. *Культурна політика у контексті етнокультурного різноманіття України* : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 29–30 верес. 2010 р.). Київ : НАКККиМ, 2010. С. 142–145.

74. Харченко О. В. Художній музей як фактор формування духовної культури підростаючого покоління в контексті сучасних проблем музейного виховання. *Духовна культура як домінанта українського життєтворення* : зб. мат. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 22–23 груд. 2005 р.). Київ : ДАКККиМ, 2005. Ч. 1. С. 265–268.

75. Художній музей м. Луцька, відділ ВКМ. URL: <https://www.facebook.com/profile.php?id=100063542711753> (дата звернення: 09.02.2025).

76. Художньому музею міста Луцьк – 50 років. URL: https://voladm.gov.ua/new/hudozhnomu-muzeyu-mista-luck-50-rokiv/?utm_source (дата звернення: 23.02.2025).

77. «Ці стіни не можуть бути самотніми»: як за 2 роки змінився Луцький художній музей. URL: <https://suspilne.media/lutsk/747851-ci-stini-ne-mozut-buti-samotnimi-ak-za-2-roki-zminivsa-luckij-hudoznij-muzej> (дата звернення: 09.02.2025).

78. Чому музеї ідуть на «пенсію»? URL: <https://kultura.rayon.in.ua/blogs/463528-chomu-muzei-idut-na-pensiyu> (дата звернення: 22.02.2025).

79. «...якось так...»: у Луцьку презентували живописні роботи Ігоря Панейка. URL: <https://kultura.rayon.in.ua/news/751697-yakos-tak-u-lutsku-prezentuvali-zhivopisni-roboti-igora-paneykamsumk> (дата звернення: 12.02.2025).